

KRIŠTOFA ŠMÍDA VEŠKERY SPISY

pro mládež a přátele její.

Dle posledního původního vydání

přeložil

Dr. JOSEF PEČÍRKA.

9
Svazek devátý.

Timoteus a Filemon.

V Praze 1859.

Tiskem a nákladem Bedř. Rohlíčka v arcibiskupském semináři.

KRIŠTOFA ŠMÍDA VEŠKERY SPISY

pro mládež a přátele její.

Dle posledního původního vydání

přeložil

Dr. JOSEF PEČÍRKA.

99
Svazek devátý.

Timoteus a Filemon.

V Praze 1859.

Tiskem a nákladem Bedř. Rohlíčka v arcibiskupském semináři.

ADAMS 1801

THE ADAMS

THE ADAMS

THE ADAMS

THE ADAMS

THE ADAMS

THE ADAMS

THE ADAMS

THE ADAMS

Timoteus a Filemon.

Timoteus a Philon.

Částka první.

Otec a matka.

Starý věk je bohatý na znamenité a poučné příběhy pro nás. Mezi ně patří obzvláště velký boj, jež přestalo křesťanstvo s Turky.

Byltě čas, kdež měli Turci velkou moc a byli velmi strašlivými nepřátely křesťanů. Dobyli dokonce největšího a nejkrásnějšího města po Římě, totiž Cařihradu, sídlo křesťanských císařů. Nádherný chrám svaté Žofie, jež byl i s městem vystavěl první císař křesťanský, Konstantin Veliký, proměněn jest od nich v turecký chrám čili mešitu, jakž kostely a chrámy své nazývají. Mnoho zemí dobyli, mnoho narodů sobě podmanili.

Mezi těmito musil i statečný národ Uherský od nich velmi mnoho trpěti. Udatní Uhři přemohliť sice Turky v četných bitvách; často však musili také násilí tureckému podlehnouti.

Smutné, ano hrozné je to, čísti krvavé ty li-

sty dějin. Do strašlivého lomozu bitev a válečného pustošení nemůžeme se nikterak vpraviti, aniž nám je možno nahlednouti, proč Bůh tak těžká utrpení na národy seslal? Avšak mezi mnohými smutnými událostmi naskytují se předce jednotlivé příběhy, z nichž vysvítá velmi přívětivě prozřetelnost, láska a milost Páně. V takových malých částkách dějin můžeme viděti, že celý svět pod řízením Božím stojí, a spravuje se od Něho k ohledu moudrému, lidem prospěšnému.

V uherské zemi bylo evangelium zvěstováno již v prastarém věku. První křesťanský král uherský však svatý Štěpán, zavedl svým nábožným přičiněním křesťanství v Uhřích všeobecně; dal vystavěti nesčíslné kostely, ustanovil u nich kněží a učitele, a získal si tak slavného jména apoštola uherského národu.

I mezi následujícími králi uherskými byli mužové a celé rodiny jejich pronikuuti duchem křesťanství. Důkazem toho je královská princezna, provdána za německého knížete, landhraběte z Durinku, kterou křesťané ctí jakožto svatou Alžbětu Královnu.

V pozdějších dobách, kdež musili udatní Uhrové brániti trůn i oltář proti nejúhlavnějším nepřátelům křesťanstva, Turkům, byly nejen knížecí, nýbrž i měšťanské rodiny velmi pevného, křesťanského smýšlení a bohaty na nábožnost a všecky ctnosti.

K nejšlechtetnějším občanům patřil obcho-

dník Lucius, jenž požíval velké vážnosti pro své velké bohatství, ještě více však pro svou rozšafnost a bázeň Boží. Sousedé jeho nazývali jej dle toho, jestli si ctnosti nebo bohatství více vážili buď jen dobrým nebo bohatým Luciusem. Manželce jeho Hedvice obdivoval se každý pro její neobyčejnou krásu, ještě více však pro ctnost a dobročinnost. Byli spolu živi v nejšťastnějším manželství.

Měli jen dvě děti, útlé, milování hodné chlapěčky, jež byli dvojčátka. Oba bratříčkové projevovali stejně výborné dary ducha a byli si také podobni v přívětivé, veselé povaze mysli. Dle červených tváří, kadeřavých žlutavých vlasů a jasných modrých očí byli si tak tuze podobni, že je nikdo rozeznati nemohl, když nebyli pohromadě, a to tím méně, proto že mívali stejný oblek. I rodiče sami byliby někdy měli jednoho za druhého, kdyby si byl každý jmeno své dobře nepamatoval. Jeden sloul Filemon, druhý Timoteus.

Jmeno Filemona zvolil otec, poněvadž ho to těšilo, že psal velký apoštol svatý Pavel velmi krásný list také na jistého jednotlivého měšťana jménem Filemon, jehož nazýval svým bratrem a spolupracovníkem. Matka zvolila na křtu jmeno Timoteovo, poněvadž byl Timoteus, kteréhož svatý Pavel už co jinocha za biskupa povýšil, od matky a babičky v pevné víře vychován a od dětinství v písmě svatém vyučován. I předevezala si, že

bude následovati příkladu těchto svatých žen při vychovávání svých dětí.

Oba rodičové přiznávali se ku křesťanskému náboženství nejen ústy, nýbrž z celého srdce; pravé poznání Ježíše Krista šlo jim nade vše bohatství. I přičinili se, aby i oba své chlapečky od nejútlejšího věku naučili znáti Boha a Pána Ježíše a je vpravdě nábožně a křesťansky vychovali. Otec měl k tomu sice málo času; kupecké záležitosti daly mu mnoho práce. Matka však měla chlapce pořád okolo sebe. Když u práce seděla a šila neb vyšívala, stáli oba u kolenu jejích a ona jim povídala s takovou přívětivostí a laskavostí, jak jenom nábožná, lásky plná matka v stavu jest, co nám vypravuje písmo svaté o lásce Boží a Ježíše Krista k nám lidem. Oba chlapečkové neodvrátili pak oka od ní a velmi často kanuly jim jasné slze po tvářích.

Když bylo chlapcům asi šest let, rozstonala se dobrá matka nebezpečně. Otec byl skoro pořád u lůžka jejího, chlapečkové však stáli ustavičně po obou stranách postele, a bývalo jim i to líto, když je volali k jídlu.

Když seděli jednou za stolem, zaslechli, že šeptala jedna děvečka druhé:

„Ach, už není naděje! Dobrá paní naše zemře zajisté.“

Toho se ulekli oba chlapci velice a zbledli. Běželi hned k matce, a s sepiatýma rukama, an

jím slze po tvářích tekly, přistoupili k posteli a pravili v dětinské nevinnoti :

„Ach nejmilejší maminko, prosíme tě, ne-
umírej pak, o neopouštěj nás ještě. Lidé poví-
dají, že chceš umřít.“

Matka též k slzím pohnutá pravila : „Tak
jest milé dítky, cítím to dobře, že s této postele
už nepovstanu, jakkoli bych ráda zůstala ještě
déle u vás. Nejdobrotivější Pán Bůh to ale tak
chce, abych vás opustila, a co On chce, to je
vždycky nejlepší. On mě chce teď vzít k sobě
do nebes. O, tam je mnohem lépe a krásněji
nežli zde na semi. Tam není už nemoci ani
smrti; tam se neví nic o zármutku a truchlivosti,
tam je samá radot a blaženost. Budete-li nábožně
živy, dostanete se tam jednou také!“

Dokud matka stonala, dala jim ještě mnoho
dobrých naučení. Jednoho večera, když otec i
dítky u její postele stáli, zbledla najednou na
smrt. Pozvedla oči k nebesům a pravila nevý-
slovně utěšeně a radostně : „Teď mě voláš, ó
Pane!“

Pak podala hluboce zarmoucenému manželovi
ruku na rozloučenou ; pozvedla obě ruce a po-
ložila každému plačícímu synáčkovi jednu na
hlavu řkouce slabým hlasem :

„Čemu dobrému jsem vás vyučiti mohla, to
jsem vám věrně a upřímně pověděla. Teď to
konejte! Láska Boží a Pána Ježíše Krista buď
a zůstaň v srdci vašem! Nesvolujte nikdy, o

nikdy i v nejmenší hřích! V nebesích shledáme se zase.“

Požehnala pak dítky klečící svatým křížem; dýchla ještě několikrát, oko jí shaslo, zesnula — tiše a blaženě.

Než-li dali zemřelou matku do rakve, vedl k ní otec chlapečky ještě jednou. Opakoval jim všecka napomínání nebožky a nabídnul je, aby mu ještě jednou slíbili, že budou živi jako praví křesťané a také tak umrou. V prolévání hořkých slzí slíbili to; a otci stály při tom také slze v očích.

V nevýslovném zármutku, oděn šatem smutečným, provázel otec milovanou manželku k hrobu. Oba chlapečkové, plačíce a vzdychající šli před ním. Nesčíslné množství lidí sešlo se ku pohřbu. Ani jediné oko nezůstalo suché. Nejvíce plakali chudí, kteří v nábožné, křesťanské paní o matku přišli. Největší však útrpnost měli bohatí i chudí s líbeznýma dvěma chlapečkama, když v černých šatech s bledým obličejem a uplakanýma očima, třesouce a chvějíce se ještě naposledy do hrobu za matičkou hleděli.

„Je to věru nepochopitelné,“ pravil mnohý otec, mnohá matka, „jak mohl Bůh těmto dětem vzíti tak dobrou matku.“

Duchovní, jenž stál u hrobu a mrtvolu i hrob žehnal, zaslechnul slova ta a přidržel se jich, když pravil k zástupu:

„Řeči, kteréž jsem slyšel z úst vaších, upomínají mě na slova písma svatého: „Otec a matka

opustili mne, Ty však o Pane přijímáš mne.“ To jsou slova potěšitelná pro všechny sirotky; tak mají mluvit všichni oširelí. Těmto plačícím dítkám byla odejmuta matka; avšak, byť by jim byl odejmut i otec aneb oni otcovi, tedy by ležela potěcha pro ně ve slovech: „Ty o Pane přijímáš sirotky.“ Připomenul na to, kterak přišel Josef, syn Jakubův jako dítě nejprvé o matku a byl ukraden otci svému; kterak se ale Bůh mládence ujal a jemu i otci jeho velkou radost připravil. To pravil duchovní snad prorockým duchem z vnu knutí Božího. Provedl tu myšlenku dále a dokončil řeč svou slovy:

„Byl jsem mlád a sestárnul jsem; nikdy však jsem nespátril, aby byl opuštěn spravedlivý, aneb, aby děti jeho po chlebu chodily.“

Částka druhá.

Ukradené dítě.

Po smrti matčině bylo přebývání v městě pro otce a malé dva syny jeho velmi smutné. Měli cesty od města měl u jedné velké vsi velmi pěkný zámček. Sem se teď odstěhoval. Doufal, že se bude zde také moci bez překážky odevzdati vychovávání svých dětí. Měl je vždycky u sebe,

nejen u jídla a na procházkách, nýbrž také, když v pokoji svém u psacího stolu pracoval, směli tam nazpaměť se učit, psát anebo i hrát. Vzдор vši své práci uprázdnil předce každého dne jednu neb druhou hodinu, aby je vyučoval. V tom útlém stáří byl zde mimo město jediným jejich učitelem. Modlíval se s nima každého jitra a večera; každou neděli a svátek šli s ním do kostela k službám Božím; četl s nima doma pokaždé evangelium, které připadalo na takový den a rozmlouvali o něm. Když s nima na zahradu anebo na pole vyšel, upozorňoval je na skutky Boží.

Oba milování hodní chlapečkové byli teď po smrti matčině jediná jeho radost. Milovali ho z celé duše a následovali pokynutí jeho. Krásné naděje, které mu v líbezných dětech zkvítaly, umírňovaly bolest jeho nad nenahraditelnou ztrátou matky, na niž nemohl zapomenouti. Avšak brzy potkalo šlechetného muže nové, ještě větší utrpení.

Týhodně musíval několikrát v záležitostech obchodních do města; zvláště pak v jisté dni obchodní toho bylo nevyhnutelně potřebno. Jednoho dne musil zase do města, protože měl s několika kupci důležitou věc vyjednati. Laskavě se rozloučil s oběma chlapci, poručil posluhovačce, staré již, velmi nábožné osobě, aby na ně náležitě dohledla, a slíbil, že se časně na večer zas vrátí. Chlapci ho vyprovázeli před dům. On je políbil ještě jednou, vyšvihnul se pak na koně a odjel.

Před zámečkem byl velký trávník; u prostřed něho stálo několik košatých stromů a vůkol něho byly záhonky s květinami a květoucí křovíčko. Široká, čistým pískem nasypaná, k chůzi a vození-se velmi pohodlná cesta táhla se okolo podlouhlého trávníku.

Zde si hrávali chlapci; skákali na krásné zelené trávě častěji o závod, hráli s míčem anebo kutáleli obruč po písčité cestě. Každé ráno dívali se na rozkvětlé kytičky, avšak se jich nedotýkali, ačkoli měli jen zakázáno, trhat je. S radostí poslouchávali veselý zpěv ptactva, kteréž na stromech hnízda mělo.

Když chlapci dnes opět okolo květin, za ruce se držíce, obcházel, spatřili vedle květoucí růže nedaleko fíkového stromu převrácený kořenáč, s jehož kraje byl kousek vylomen.

„Kořenáč sem dokonce nepatří,“ pravil Timoteus, „zahradník měl by takové roztlučené hrnky lépe uklízet.“

Filemon vzal kořenáč, aby ho někam jinam dal. Jak velice užasli však oba chlapci, spatřivše pod hrnkem hnízdečko. Pět mladých ptáčků cvrkalo číprně a všickni otvírali žluté zobáčky.

„To je hnízdo červenčí,“ pravil Timoteus, „hleď, tamhle poletuje úzkostlivě stará červenka a bojí se snad, že jí vybereme mladé.“

„Nikoli, milý ptáčku,“ pravil Filemon, „neuděláme nic tvým útlým mladátkům.“

Poklopil zase hrnek a oba chlapci odešli na

několik kročejů, aby dali pozor, zdali stará červenka zase k mladým půjde. Ona brzy přilítla, měla mouchu v zobáku a nesla ji mladým. Malou dírkou vklouzla pod kořenáč. Z toho se chlapci velice radovali a Timoteus pravil:

„Je to zrovna tak, jak nám tatínek povídal. Ptáček ten dělá si hnízdo v nízkých křovinách, anebo také v malých děrách zemních. Pod tím hrnkem našel ještě pohodlnější místo na hnízdečko. O, jak se bude tatínek radovati, až mu ukážeme to hnízdečko s pěti mladými ptáčky.“

Teď se blížil dobře ošacený muž, jenž byl dříve častěji k otcovi chlapců v obchodních záležitostech přicházel a přinášival dětem vždy nějakou hračku darem. Chlapci ho přívětivě pozdravili a vypravovali mu o šťastném nálezu, jejž právě učinili. Chtěli mu ukazovati hnízdečko.

„Ach, to čermáčí hnízdečko tam?“ pravil muž, „to já už znám, nic není na něm. Já vám ale ukážu jiné hnízdo, nad kterýmž užasnete. Je v něm deset mladých; staří ptáci zdržují se pořád u hnízda a jsou mnohem krásnější nežli čermáček. Trpytí se jako zlato a drahé kamení. A ti znají zpívat! — tak kráně, že není slavík nic proti tomu. Takového něco jste ani neviděli ani neslyšeli. Tamhle v háječku za vaším domem je to hnízdo. Pojdte se mnou, ukážu vám je.“

Plni radosti šli chlapci s ním. Háječek byl jenom několik set kroků od domu vzdálen. Když tam přišli, spatřili tam ještě jednoho muže se

dvěma koňma. Každý ten muž uchopil rychle jednoho chlapce a vyskočil s nim na jednoho koně. Chlapci chtěli volat o pomoc; muži však zacpali jim huby šátkama, hodili přes ně pláště, aby je skryli, a úprkem odjeli.

Večer blížil se otec domů. Divil se tomu, že mu nepřicházejí chlapci naproti; neboť jindy po každé s radostným pokřikem proti němu přiskákali. Nikoho tu nebylo, aby koně podržel. Skočil dolů a vešel do domu. Všickni jeho lidé byli v přízemní jizbě pohromadě, byli plni zármutku a truchlivosti a ulekli se, spatřivše ho.

„Co to znamená, co se to stalo?“ ptal se pán uleknut.

„Ach Bože,“ zvolala posluhovačka, „dětí zde už není a nikdo neví, kam se poděly. Ve všech domech ve vsi ptali jsme se po nich; poslali jsme po nich množství lidí, aby je hledali v lese a u jezera; avšak nadarmo!

„Aspoň to je jisto,“ pravil správce, „že se neutopili. K jezeru, kde častěji s laskavým panem otcem pestré kamínky a škořápčičky mušlí hledali, nedostali se. Ale v blízkém hájku našel myslivec jeden jejich střevíček a čepičku, což leží tamhle na stole; také pozoroval na měkké zemi stopu dvou koní až na silnici. Tam však nebylo možno rozeznati šlápoty těch koní mezi stopami mnohých jiných koní.“

Na smrt zbledlý stál otec mezi bědujícími lidmi. Zdvihnul oči i ruce k nebesům a zvolal:

„O dobrý Bože! Radši bych byl, kdyby se byli utopili! Pak by byli u Tebe v nebesích krásnými andílky! Že jsou ale ukradeni! — ach to je strašné! V jaké mohou přijíti nebezpečnosti, státi se zlými lidmi! Avšak nechť přijdou kamkoli, všude budou o Bože v ruce Tvoji!“ Padnul na kolena a zvolal s rukama pevně sepnutýma: „O Bože chraň je! Jen je od hříchu zachovej!“

Dlouho se ještě po tichu modlil; pak povstal nemluvě a šel do svého pokoje, nedělaje lidem svým výčitek.

Částka třetí.

Obchodník s otroky.

Člověk ten, kterýž chlapce ukradl, byl šeredný zlosyn. Dříve byl zkusil s bohatým kupcem Luciusem obchod vésti. Ten však brzy zpozoroval, že ho ten úlisný člověk jen ošiditi chce.

„Odejdi“ pravil Lucius, „nechci s tebou nic více míti!“

Šibal obrátil se pak na jiného kupce v městě a ošidil ho o velké peníze. Ošizený stěžoval svou ztrátu šlechetnému Luciusovi, u něhož nacházeli všichni nuzní a utiskovaní vždycky jisté pomoci a útočiště. Lucius ujmul se ošizeného.

Podvodník byl zavřen a seděl několik měsíců u vězení, mezi tím, co byla věc ta vyšetřována. Konečně byl odsouzen. Musil peníze vrátit a mimo to ještě znamenitou peněžitou pokutu zaplatit.

Ten muž ukradl děti, které o tom nevěděli jak nebezpečný člověk je. Lidé ho viděli ve vřkolu. Jeden soused ujišťoval, že viděl takového člověka, jak ho vypisovali, loudat se okolo zámečku; avšak prý mu ani nenapadlo, žeby ten chlap obmýšlel tak hrozný zločin. Lucius neměl již pochybnosti o tom, kdo to zpáchal. Aby nějakou zprávu o dětech obdržel, dal po něm všude pátrati. Sto dukátů slíbil tomu, kdo ho vypátrá; všecko hledání bylo však nadarmo. Zlořečený loupežník nedal se v zemi nikde vidět.

Když zlý ten muž ortel nad svým předešlým zločinem uslyšel a z vězení propuštěn byl, prahnul pomstou proti Luciusovi a přemýšlel jen o tom, kterak by se mu pomstil. Věděl, že nemůže otci větší bolesti způsobiti, nežli když ho oloupí o obě milované děti. Byl by je zavraždil, kdyby mu bylo nenapadlo, aby je prodal obchodníkovi s otroky.

„Inu, zabit je nechci,“ pravil k loupežnému to aryši svému, jenž přišel skrz podobné zločiny rok na to do vyšetřování. „Jsou to hezké dítky. Že si tak tuze podobni jsou jako vejce vejci, to je velká vzácnost. Prodám je a utržím za ně zajištěné hezký peníz.“

I utekl s dětma přes blízké hranice turecké do prvního hraničního města. V turecké zemi nachází se u každého většího města na silnici velký dům, do něhož se pocestní přijímají a tři dni z darma nejpotřebnější potravu dostávají. Takový dům nacházel se i zde. Podnikavý člověk zařídil však v něm několik pokojů, poněvadž tam časem několik bohatých tureckých kupců přicházelo, kdež pak za peníze pohodlnější přebývání a obsloužení mívali.

Do tohoto domu odebral se také loupežník s oběma dětma a zdržoval se v jizbě pro každého, kdež za darmo živ být mohl. Každý den však chodil do lepších pokojů a pátral, jací zámožní kupci přijeli. Konečně dopadl tureckého kupce, kterýž vedl obchod s rozličnými krásnými tkáninami, hedbávnými látkami a skvostnými koberci, při tom však se zanášel i obchodem s otroky, kterýž se nepovažuje v Turcích za trestu hodný nýbrž za dovolený.

Loupežník představil kupcovi chlapce a nabídnul mu je ku koupi. Obchodník řekl:

„Jsou to ovšem hezcí dva chlapci a líbí se mi. Ale co si mám s nimi počítí? Dlouho bych je musil živit, nežby mohli jen skrovné služby otrocké dělat.“ Poněvadž ale chlapečkové, kteří pochopovali, že mají být za otroky prodáni, celí se třásli a příliš bolestně plakali, koupil je více z útrpnosti, než aby něco na nich vydělal, řka

při tom: „Budou se mít u mne snad lépe než u někoho jiného.“

Zaplatil prodáváči, kterýž byl s prodejem dosti spokojen a vzal chlapce s sebou domů, totiž do městečka dosti velkého, v němž přebýval.

Drobet mrzutá žena jeho nebyla s tou koupí právě nespokojena; děti však jeho měly z malých těch hostí velkou radost. Turek dovolil dětem svým, že směly s dětma křesťanskýma zacházeti, nechal je pospolu jísti, řekl jim, aby spolu hrály a rozličné skrovné zaměstnání v domě poukázal jim společně. Hodlal je tak dlouho u sebe podržeti až trochu povyrostou a sesílí, a také se to nejpotřebnější z turecké řeči od jeho dětí naučí.

Byloby se jim tu dosti dobře vedlo, kdyby je byla nesoužila touha po otcovském domovu. Nejbolestnější však bylo jim to, že nesměli s dětmi turkovými o Pánu Ježíši mluvit, ba že jim bylo přísně a pod těžkým trestem zakázáno jméno jeho jen vysloviti.

Částka čtvrtá.

Nábožný zahradník.

V městečku žil bohatý turek jmenem Ibrahim, kterýž měl velkou, překrásnou zahradu. Měl

zvláštního velmi umělého zahradníka, jenž ji výborně obstarával.

Dařilo se v ní takové množství zeleniny a ovoce, že se nejen dům jeho těmi věcmi zaopatřoval, nýbrž i že se ještě prodávalo.

Jednoho dne byli posláni oba chlapci do zahrady boháče Ibrahima, aby přinesli zeleninu ve velkém košíku s dvěma uchama. Zahradník, přistárlý už člověk velmi ctihodné tváře, byl také křesťanský otrok. Právě byl přeryl záhonek a usedl na trávu pod strom do stínu, aby si odpočinnl. Četl v knize, vedle něho ležel rýč, velký kus ječného chleba a kousek kozího sýra na hlíněném talíři, podle něhož stál žbán s vodou.

Když chlapci, držíce košík každý za jedno ucho, k němu přišli, díval se na ně s bolestí. Bylo mu to divno, že tak libě vyhlížejí a sobě docela podobní jsou a že jsou přistrojeni v pěkný uherský oděv, kterýž měli ještě z domu otcovského.

Velmi přívětivě přivítal je a řekl jim po uhersku, že je krajan jejich. Oba měli nevýslovnou radost, když zase svou mateřskou řeč uslyšeli. Muž ten nebyl pro ně už cizím, měliť k němu největší důvěru. Ptal se jich, kterak přišli do zajetí jakožto útlé dítky vznešených rodičů? Vypravovali mu příběh svůj a dali se bolestně do pláče, když vyřknuli jméno milovaného otce. Dobrý zahradník těšil je laskavě a ptal se jich, jestli je už také někdo v křesťanském náboženství vyučoval.

„Ovšem,“ svědčili chlapci, „už umíme Otčenáš, Zdrávas Maria a Věřím v Boha. Modlíme se to každý den spolu.“

„Tedy se modlete Otčenáš,“ pravil kmet.

Oba sepnuli hned ručičky a začali se modlit. Když se modlili slova: „Jen ž j s i n a n e b e s í c h“ — pozvedli oči tak nábožně k nebesům, že byl zahradník z toho velmi potěšen a pohnut. Chválil je a řekl jim, že se jmenuje Antonius a že je křesťanský duchovní. Tu mu chtěli hned oba chlapci ruku nábožně políbit. On to ale nepřipustil, napomenul je však laskavě jako otec, aby zůstali věrni křesťanskému učení.

„Věřte mi,“ pravil nábožně k nebi pohledna, „nejdobrotivější Bůh slituje se nad vámi a zase vás přivede v ruce dobrého otce vašeho.“

Dal jim na to kněžské požehnání, naložil jim zeleniny do košíku a daroval jim nad to pěkné květiny. Chlapci plni radosti běželi domů a dali kytky dětem turkovým.

Oba chlapci přicházeli teď častěji do zahrady pro zeleninu. Děti turkovy měly se za příliš vznešené, aby nosili košík. Protož byly s tím docela spokojeny, když se k tomu chlapci tak ochotnými prokazovali. A když nad to ještě květiny a ovoce, které jim zahradník vždycky přidal, pokaždé dětem turkovým dali, pravily tyto jednou :

„Teď je nám to tím milejší, že se vlečete s tím košíkem, neboť nám nedal ten skoupý zahradník ještě ani jednou tak krásných květin a tak vý-

borného ovoce, když jsme tam byly pro zeleninu.“

A tak přicházeli chlapečkové skoro denně do zahrady. Nábožný křesťanský zahradník povídal jim pokaždé mnoho potěšitelného a poučného. Pokaždé radovali se už ráno na tu čtvrtanebo půlhodinku, kdežto u něho být směli. Později dovolil jim turek na úpěnlivé prosby jejich, že směli býti celou hodinu u milovaného zahradníka pod večer, když nebylo už co dělat. Tyto hodiny byly nejkrásnější doby, kterých se jim dostalo v této nekřesťanské zemi. Díky vzdávali Pánu Bohu každodenně, že jim dal tak nábožného a dobrého kněze za učitele.

Částka pátá.

Trh na otroky.

Tak minula skoro dvě leta. Turecký obchodník oblíbil si chlapce a ani na to nepomyslel, aby je prodal. Žena však jeho nebyla jim tak nakloněna. Jednoho dne pravila :

„Koupili a živili jsme posaváde ty děti. Teď ale musíme na to pomyslet, abychme je zas prodali. Jich živění a šacení stojí příliš mnoho.

Ted už jsou v stavu, abysi chléb jinde vydělávali. Bude čas, aby šli od nás o dům dál.“

Zyskuchtivost nebyla však jediná příčina, proč chtěla aby byli chlapci prodáni. Skoro každý, kdo přišel do domu, chválil velice oba chlapce pro jejich slíčnost a způsobilost, děti turkovy však nechválil nikdo mnoho, ba třeba nic. To mrzelo turkyni velice. Od té doby šatila děti co nejkrásněji mohla, křesťanským pak chlapcům dala oděv otrocký z nejhrubšího sukna, co jen dostat mohla. Všecko však nic nepomohlo; chlapcové líbili se lidem předce lépe. Ba jednou přišla do domu cizí paní, bohatá turkyně, koupit pěkně barvené tkaniny z velbloudí srsti. Timoteus a Filemon seděli u nízkého stolku, na němž leželo několik klasů kukuřice čili turecké pšenice, a vyplovali z nich velká zlatožlutá zrna. Cizí paní spatřila chlapce a s podivením zvolala:

„Ai co to za krásné děti! Tys v pravdě závidění hodná matka! Toť jsou praví andílkové.“ V tom přišli dvě dítky turkovy do jizby. „Co pak je to za šeredné tvory?“ zvolala paní. „Ty jsou zajisté některého souseda. Tuším, že jsou ve svých pěkných ale ušpiněných šatech velmi nezvedené děti. Proti těm dvěma chlapcům jsou to pravé obludy.“

Od té chvíle nemohla žena turkova chlapce ani vystát.

„Nemohu se na ně ani podívat,“ křičela, „musejí pryč, čím dřív tím líp.“

Za několik dní byl výroční trh ve vzdáleném hlavním městě té země, kde sídlil baša toho kraje. J pravila turkyně mužovi:

„Musíš ty dva kluky vzít s sebou a prodat je tam. Netrpím jich už v domě. Dobrodiní však jim ještě prokážu, ošatím je z nova a trochu lépe, aby byli prodajnější. Dělej tedy, ať je máme brzy s krku.“

Turkovi se to docela nic nelíbilo. Byl to tlustý, dobromyslný člověk, dal však nad sebou úplně vládnouti suché, hubaté ženě. Poslechnul tedy, sedl s chlapcema na vůz a odjel. Několik velbloudů s naloženým zbožím sledovalo za vozem. V hlavním městě šel s chlapcema, kteří před ním kráčeli za ruce se vedouce, na velké tržní náměstí, kteréž leželo před domem bašovým a bylo plno lidí. Hnedky se nastavělo mnoho lidí okolo obou chlapců. Líbezní hošíčkové, sobě tak podobní, byli každému nápadni.

Několik kupců ptalo se na ně. Každý však řekl: „Kdyby nebyli ti chlapci tak příliš mladí a malí, pak by mohli sloužiti; ale tak jsou k otrockým pracím příliš slabí.“ Všickni šli dále.

Dva kupci, jeden turek, druhý mouřenín, smlouvali však chlapce, ale také vystavovali vadu, že nemohou ještě služby konati.

„Inu,“ pravil prodáváč turkovi, „mohli by předce budoucímu pánu svému dýmku zapalovati, kávu mu přináseti, anebo v zahradě napadané citrony sbírat.“ Mouřenínovi pravil však: „Tak

jako v křesťanských zemích velcí páni v tom čest vyhledávají, mají-li černého služebníka, tak mají mouřenínové rádi bílého otroka v službě, byť by i třeba k ničemu jinému se nehodil, nežli k vychloubání.“

Turek a mouřenín koupili chlapce.

Turek pravil prodáváčovi:

„Vždyť mě znáš, přijď si ke mně pro peníze“ a vzal Timoteusa za ruku, aby si ho odvedl.

Mouřenín však pravil: „Přijď s chlapcem do mého příbytku, tam ti dám peníze.“

Chlapci ale uslyševše, že mají být roztrženi, dali se do hlasitého pláče a bědování.

„Nikoli, nikoli,“ zvolal jeden, objímaje bratra „nikoli, můj nejmilejší Timoteuse, nepůjdu od tebe: chci s tebou žít i umřít!“

Druhý volal: „Maminka nám umřela, tatínkovi nás ukradli! Teď nemám nikoho, než tebe Filemone! Nemohu, nemohu tě opustit. Bůh mě toho račiž chránit!“

Všichni přítomní byli velice pohnuti nářkem dítek.

Manželka bašova, kteráž stála u okna hledíc na trh, pozorovala s velkým zalíbením ty dva chlapce, sobě tak velice podobné. Nářek dobrých dětí dotknul se jí hluboko v srdci. Poslala služebníka k prodáváči a k oněm, kteříž chlapce koupili a dala jim vzkázat:

„Já, manželka bašova, chci oba chlapce koupit, přepusťte mi je.“

Všickni tři se poklonili hluboce proti oknu kde bašová stála. Prodavač s chlapcema šel za sluhou a představil je paní. Ona mu za ně hojněji zaplatila, než očekával. S uslzenýma očima rozloučil se muž s chlapcema, odešel však předce potěšený nad tím hojným zaplacením.

Paní se dala s chlapcema do řeči a chtěla zvědět, kterak se sem dostali. V turecké řeči nemohliť se ovšem vždycky docela dobře vyjádřiti; předce však rozuměla paní velmi dobře všecko, co děti povídali, musila se však častěji podivným slovům usmáti, jichžto chlapci někdy užívali. Poněvadž děti velice milovala, sama však žádných neměla, tedy uzavřela, že vezme chlapce za vlastní. Doufala také, že to připustí rád manžel její; kterýž byl právě v úředních záležitostech na cestách.

Chlapci měli sice dosti řádný, avšak předce jen otrocký oděv; i dala je paní bez meškání dle kroje tureckého skvostně ošatiti. Když jí chlapce v dlouhých tureckých kaftanech přivedli, těšilo ji to nad míru.

„Tmavě červený kaftan,“ pravila, „na němž se žluté jejich kadeře rozplývají, sluší jim překrásně.“ Dívala se na chlapce kolem do kola; jim to však nebylo mílo, že jsou oblečeni po turecku. Avšak paní pravila: „Milé dítky, nebojte se! Nechci z vás turky udělat; budu však vám předce druhou matkou.“

Cástka šestá.

Elmína.

Elmína, manželka bašova, byla výborná, velmi moudrá paní.

Turecké paní jsou obyčejně zavřeny ve svých příbytkách, skoro jako zajaté, a nesmějí vycházeti leč zastřené, a od někoho provázeny. Avšak v moudrost a ctnost Elmíninu měl manžel její tak neobmezenou důvěru, že ji nechtěl podrobiti tomuto nátisku; naopak odevzdal jí nejvyšší dohlídku nad celou domácností svou, nad zahradami a polnostmi. Všude směla volně choditi; všickni domácí musili ji v bašově nepřítomnosti poslouchati jako jeho sama.

Tato šlechetná paní, jež byla nad míru přívětivá a dobročinná duše, dostála věrně danému slovu, že chce býti chlapcům druhou matkou. Vykázala jim zvláštní, velmi krásný pokoj, odevzdala je dohlídce jedné komorné, a poručila křesťanskému otroku, k němuž měla nejvíce důvěry, aby jim posluhoval. Velmi často dávala chlapce k sobě volati. Když pak se svými komornými u vyšívacího rámu seděla, bavily se všecky s chlapcema. Ptaly se jich na mnohé věci, jak se dějí v křesťanských zemích a nacházely mnohé zalíbení

v jich dětinských vypravováních a živých vypisováních.

Šla-li Elmína do velmi velké skvostné zahrady, směli chlapci pokaždé s ní. Mnohou květinu tam spatřili, kterou již byli viděli v zahradě otcovské a v zahradě učitele svého Antonia, a pozdravili takové s radostí jako staré známé; mnoho velmi velkých květín skvělých barev bylo jim však ještě neznámo. I pravili chlapci paní:

„Křesťanské květiny už všechny známe, prosím tě, pověz nám, jak se jmenují tyhle turecké?“

Elmína se usmála a pověděla jim jména květín.

Chlapci smívali konečně také sami do zahrady anebo na dvůr v paláci choditi, třebaš při tom paní nebylo. Každý v domě bašovu měl ty zdvořilé děti rád; dělníci v zahradě a čeládka na dvoře měli z nich velkou radost; i dokonce zvířata byla jim přitulná.

Jak mile se chlapci v zahradě okázali, připlouly hnedky ku břehu obě labutě, které si chovala Elmína na velkém rybníce v zahradě, poněvadž jim chlapci pokaždé kousky chleba házeli. I oba krásní velcí ohařové, které si baša držel, skákali radostně na chlapce, kdykoli na dvůr přišli, protože jim chlapci pokaždé kousek něčeho dobrého přinesli a s nimi si hráli.

Malý Filemon, když ponejprv psy uhlídal, byl by způsobil brzy velkou mrzutost.

„My jsme měli na našem dvoře,“ pravil,

„také takového psa; patřil našemu správci a jmenoval se Sultán.“

Na štěstí neslyšel ta slova nikdo mimo jednoho křesťanského otroka, jenž musil psy krmiti. I varoval chlapce, aby už nikdy nic takového neříkal.

„Pro všechno na světě,“ pravil otrok, „neříkej to, mohl bys proto přijít o hlavu. Neboť Sultánem nazývají turci svého císaře. Není to ale také dobře, že někteří křesťané císaře tureckého tak hanobí a jmeno jeho tak zneuctívají; pak si na to nesmějí také stěžovat, že jim turci psů nadávají.“

Když chlapci v paláci přivykli a teď pořád veselí byli, rozkázala Elmína křesťanskému, velmi rozumnému otroku, jenž chlapcům posud posluhoval a dlouho se už mezi turky zdržoval, aby je vyučoval v turecké řeči, čtení, psaní a počítání. Otrok se nad tím velice zaradoval. Neobmezil se však pouze na to, aby vyučoval chlapce v turecké řeči; nýbrž cvičil je také v čtení a psaní jich mateřského jazyka. Především ale rozmlouval s nimi při každém vyučování o Pánu Bohu a o Kristu Pánu.

Jednoho jitra chtěla se Elmína po dětech podívat. Dvéře u jejich pokoje byly na polo otevřeny. Oba chlapcové klečeli u prostřed pokoje a modlili se na hlas pravice mezy jiným:

„O dobrý Bože! Ty nejmilejší Otče nebeský, žehnej, o žehnej druhou naši matku, dobrou El-

mínu, svým nejlepším požehnáním! Ona je k nám tak dobrá a laskavá. O dej, aby se naučila poznávati Tebe a Tvého milého Syna Ježíše Krista — aby byla spasena.“

Tato slova šla paní hluboko do srdce. Od toho času ptávala se chlapců častěji na křestanské náboženství. Všecko, co jí pověditi dovedli, líbilo se jí velice. Mnohá věc bylať jí ovšem nejasná.

„Ach,“ pravila jednou, „ráda bych mluvila s mužem, jenž by mi mohl dáti určitější poučení.“

„O,“ zvolali oba chlapci, „my víme o nejlepším, jehož možno naleznouti! Je to hodný ten zahradník, o němž jsme ti — pamatuješ se ještě? — tak mnoho povídali. On je nábožný křesťan, učený muž, ba dokonce křesťanský kněz.“

„To máte pravdu,“ přisvědčila Elmína. „Vím, jak ho sem dostanu. Avšak nenechte nic o tom pozorovat, že je křesťanský kněz; mohlo by ho to státi živobyť; turci byli by vstavu jej zaškrtnuti.“

Za několik neděl byl zase výroční trh. Elmína dala si přivesti onoho kupce od něhož koupila chlapce.

„Jsem ti mnohým díkem zavázána,“ pravila mu, „prodal jsi mi dva křesťanské chlapce, s nimiž jsem neobyčejně spokojena. Ještě však mám jinou záležitost. Ráda bych měla svou zahradu v lepším stavu. Křesťané však rozumí lépe umění zahradnímu než turci. Nemohl bys mi nějakého křesťanského otroka opatřiti, kterýž je v tom zbláhý? Mám v tebe největší důvěru.“

Tato slova pochlebovala obchodníkovi, i pravil :

„Jáť bych jednoho věděl, kterýž dal mnoho důkazů, že je v zahradnictví velký mistr. Toho však bude těžko dostati. Je to otrok bohatého Ibrahima.“

„Kup mi ho,“ pravila Elmina, „nechť stojí co chce. Řekni bohatému muži, že potřebuji zahradníka jeho, tu se nebude zajisté zdráhat, mně ho přepustiti.“

Obchodník, jak mile se domů vrátil, šel k Ibrahimovi a nabízel se mu, že koupí otroka jeho. Avšak Ibrahim odepřel mu to nevrle.

„Co ti to napadá?“ zvolal, „zahradník můj je tak hodný člověk a slouží mi tak dobře, že bych ho neprodal za žádný peníz. Není na prodej na žádný způsob.“

Když ale bohatý turek zvěděl, že si žádá otroka manželka bašova, podal se. Prodáváč přivedl Antonia do paláce bašova a podomný vedl je k Elmíně. Paní užasla nad jeho ctihodnou postavou, ačkoli byl oděn jenom špatným šatem otrockým.

Elmína vyplatila prodáváčovi tolik, co žádal, poručila podomnému, aby zavolal oba chlapce a když tento s prodáváčem odešel, pravila Antoniovi:

„Ctihodný otče! Tvoji dva malí učedníci Timoteus a Filemon, kteříž tě tak upřímně milují jako děti otce, vypravovali mi o tobě.

Od této chvíle budeš také mým učitelem. Křesťanský duchovní jako ty, může mi nejjistější naučení o tom dát, co mi nejvíce na srdci leží, a co je pro všechny lidi nejdůležitější.“

Antonius pozvednul oči i ruce k nebesům řka :

„Dobrý Bože ! jak velké věci činíš skrze tyto děti !“

V tom okamžení přišli oba chlapci do pokoje. Plni nejvyšší radosti běželi ku kmetovi volající ; „O Antonie ! učiteli náš, druhý otče náš ! jak velice děkujeme Bohu za to, že tě zas máme !“ Radost jejich byla nevýslovná.

Elmína dala Antonia lépe ošatit, ač jen oděvem zahradnickým. Častěji přicházela s chlapcem do krásné zahrady a rozmlouvala s ním. Turci mysli, že se s ním jen radívá, kterak by se měla zahrada bašova okrášlit. Avšak paní rozmlouvala o krásnější zahradě než byla tato — o království nebeském. Mluvívála jen o Bohu a božském Vykupiteli. To, co jí Antonius pověděl, rozžalo jí nové světlo. Stala se křesťankou. V tajnosti, jen před ním, oběma chlapcem a dvěma křesťanskými otroky učinila vyznání víry v zahradním domě a dala se od Antonia pokřtiti.

Elmína dostala na žádost svou jméno Alžběta ; vypravovalť jí nábožný Uher Antonius o princezně uherské Alžbětě a oslavoval tuto svatou landhraběnkou pro její pokoru, tichost a neobyčejně velkou štědrost k chudým a ztísněným,

a stavěl ji za obraz všem paním z rodů knížecích, ano nejen žen vznešených, nýbrž i všech ostatních. Z té příčiny zvolila Elmína toto jméno, aby byla na tak krásný příklad ustavičně upomínána, chtěíc úplně vkročiti v šlepy této svaté paní.

Částka sedmá.

Zajatý.

Mezi tím, co Elmina ty dvě milování hodné dítky do domu svého přijala a nábožného Antonia ne tak vrchním dozorcem nad zahradami, nýbrž spíše svým duchovním učinila; byl manžel její baša, ustavičně v Cařihradu.

Císař turecký chystal se k nové válce s křesťany, proto byl povolal moudrého bašu do rady válečné a učinil ho jedním z předních vůdců.

Válka turecká vypukla skutečně. Elmína dostala o tom hned zprávu rychlým jízdným poslem. Velmi se nad tím zarmoutila i křesťanští přátelé její, turci však v paláci a v městě radovali se a hlučně vejskali.

Ačkoli velké vojsko turecké na jiné straně do Uher vpadlo, nechtěli také turci tohoto města a krajiny být lenivi. I srotili se, vytrhli v bouř-

livém spěchu přes hranice, přepadli sousední města, městečka i vesnice, drancovali domy, pustošili polnosti, odháněli stáda, pálili i plenili všecko a odvedli s sebou také mnoho zajatých křesťanů do Turek.

Při velkém sběhu a jásání lidu bylo několik zajatých vedeno na tržní náměstí před palácem bašovým, aby tam byli vystaveni na prodej. El-mína a oba chlapci běželi k oknu, aby je viděli. I spatřili chlapci mezi zajatými otce svého. Oba volali jedním hlasem co jen mohli:

„Otče, otče! nejmilejší otče!“

On se podíval nahoru, spatřil tam dva chlapce v tureckých šatech, ale nevěděl, koho se týká to volání. Chlapci však byli už od okna zmizeli. Běželi dolů a protlačovali se davem lidu. Lidé ustupovali před nimi po obou stranách.

Chlapci se dostali k otci a obejmuli jeho kolena. On jich hned nepoznal.

„O nejmilejší, o nejdražší otče,“ volali děti „což nás už neznáš? Já jsem tvůj Timoteus! Já tvůj Filemon!“

„O dítky mé,“ zvolal otec hlasem velkým, srdce pronikajícím. „Bože můj, o Bože můj! jak velice děkuji Tobě!“

Otec i synové dali se do radostného slzení na tisíckrát se nejsrdečněji pozdravující a líbající. Otec nedbal teď už na pouta. Byl pln blaženosti. Okolostojící lidé, zvláště kteří uhersky rozuměli,

byli celí užaslí a pohnuti; mnohým vstoupily slze do očí. Volali na vzdálenější, kteří také věděti chtěli, co se to děje:

„On je otec jejich! Oni jsou jeho děti.“

Elmína poslala dolů služebníka s vyřízením:

„Bašova manželka žádá, aby jí byl ten zajatý přepuštěn.“ Vojáci vedli ho k ní nahoru. Paní je hojně obdarovala, řkouc: „Vezměte toto jen zatím! Baša, jak mile se vrátí, zaplatí vám, udatní bojovníci!“

Chlapci prosili, aby dala milovanému jich otci smeknout okovy. Paní rozkázala vojákům, aby to učinili. Oni uposlechli a odešli s řetězy. Lucius děkoval jí v turecké řeči, kterou dobře uměl. Chlapci plni potěšení nespustili oka s otce, s bolestí však pozorovali, že se velice od té doby sestaral, co ho posledně viděli. A v skutku sešedivěly mu vlasy a ušlechtilá tvář jeho zvráskovatěla před časem truchlivostí nad smrtí milované manželky a nesmírným zármutkem nad ztrátou milých dětí i zajetím jeho a odvedením v otroctví, při čemž od ukrutných Turků mnoho vystáti musil.

Avšak i otec roztruchlil se najednou velice. Skvostný, turecký oblek synů jeho byl mu velmi divný. Báł se, že se stali Turkama. Elmína všímala si jeho truchlivosti a domyslila se její příčiny.

„Buďte dobré mysli, milý otče,“ pravila. „I já jsem křesťankou. Bůh použil těchto vašich dobrých dětí, aby mi zvěštovaly Krista Pána. A tento ctihodný muž zde“ — při tom okázala na

Antonia, kterýž právě do pokoje vešel — „je křesťanský duchovní a byl dále mým a jejich učitelem. O jak velice těším se, že seznávám otce tak dobrých dětí.“

Teď teprva byl otec docela blažený; chválil a velebil Boha hlasitým provoláváním.

Elmína, oba chlapci a Antonius vypravovali horlivě Luciovi, jak zázračně Bůh všecko řídil. Lucius byl zde velmi šťastně živ a všickni byli blaženi v Pánu.

Předce však toužil otec Lucius po domovu s dětma svýma, zvláště proto, že se na něho turci velice mračili, kteří v paláci přebývali anebo tam přicházeli, a dobře pozoroval, že vztek svůj proti němu jenom ztíží zadržovali. I prosil tedy paní, aby ho se synama jeho domů propustila. Elmína však pravila:

„Dokud válka trvá, není to radno, byli byste tu vydáni tisícícerému nebezpečení. Jak mile však se pokoj uzavře, odešlu vás do vlasti počestně a s hojnou náhradou za všecko, o co jste ve válce přišel.“

Lucius jí dal za pravdu a laskavost její s vděčností uznal; pravil však:

„Jen to mi bude zatěžko, být zde živu bez určitého zaměstnání. Dlouhá chvíle byla by mi nesnesitelná.“

Posud byl se doma obíral uměním zahradnickým v prázdných hodinách, a zvláště v květinářství přivedl to na vysoký stupeň. I prosil tedy,

aby byl nábožnému Antoniovi přidán za pomocníka, což Elmína ráda učinila. Lucius odstěhoval se k Antoniovi do příbytku zahradnického a oba se těšili, že budou spolu živi a že budou moci obětovati život svůj společně v práci a modlitbě Pánu Bohu.

Částka osmá.

Baša.

Po dlouhém čase vrátil se baša, jenž se Abdalach jmenoval, náhle domů, aniž ho kdo čekal. Turci prohráli velkou bitvu a musili zavřítí příměří velmi neslavné a jim škodlivé. Když ulicemi městskými přijížděl, provázen mnoha důstojníky a vojáky, sběhl se všecken lid a vítal ho veselým jásáním. On však byl nejvýš rozzloben a proklínal křesťany. Služebníci jeho zvěštovali mu, ještě než do paláce vkročil, proměnu manželky jeho, řkouce :

„I manželka tvá stala se křesťankou. Kněz křesťanský, přestrojen za zahradníka, vkradl se do tvého příbytku a udělal z ní odpadlici od Machometa. Jiný ještě křesťan, jenž sem byl přiveden jakožto zajatý, a jehož jí udatní bojovníci tvoji vydati musili, pomáhal také při tom. — Hle,

tamto právě jde! — Těmto dvěma zlořečeným křesťanům ve všem důvěřuje, my turci u ní už nic neplatíme! V chování svém řídí se víc podle žen křesťanských než tureckých. Aby však byla míra naplněna, přijala dokonce dva křesťanské chlapce za vlastní, syny to onoho zajatého nepřítele Turků.“

Z toho se baša rozzlobil ještě víc a byl vztekem skoro bez sebe. Jako pominutý letěl po schodech nahoru, aby manželku k zodpovídání povolal. Nahoře na schodech šla mu vstříc, aby ho laskavě přivítala. Spatře ji, hleděl se baša upokojiti, a pravil tedy dosti mírně :

„Je to pravda, že jsi křesťankou?“

„Pravda to,“ pravila paní, „jsem křesťankou a těším se, že mohu víru svou v Krista svobodně vyznati.“

Celý vzteklý vytrhl baša šavli z pošvy, aby jí rozsekl hlavu. Avšak setník jenž ho provázel, chytil ho za rámě a s velkým namáháním zadržel mu ruku řka :

„Ponech pak jí času na rozmyšlenou, nepochybuji, že se dá přivesti na lepší myšlenky. Naši zákonníci dovedou ji poučiti. Dobrá ta paní byla jen přemlouváním k víře křesťanské svedena; pošetilost svou brzy nahledne a bude jí litovati. Dej jí k tomu času.“

„Budiž,“ pravil baša, „dám jí tři dni na rozmyšlenou. Odvedte ji do jejího pokoje a střežte ji tam. Ničemného kněze však a toho druhého

prokletého křesťana uvrhněte do vězení. Za tři dni ať bez milosti umrou; oběma dám hlavy se-tnout a této nesmyslné ženě též zároveň s nima, nepřijde-li k rozumu. Všickni tři budou pak v jednu hodinu odpraveni.“

Paní byla odvedena do pokoje a před něj postavena stráž. Nábožný však duchovní a otec těch dvou chlapců byli vrženi u vězení.

Timoteus a Filemon byli velmi smutni a báli se, že má býti dobrý jich otec už za tři dni odpraven. Všickni lidé v paláci měli s nimi útrpnost. Otroci, co byli křesťané, milovali je od srdce; byliť jim chlapci mnoho dobrého prokázali a vyprosili jim na paní mnohé dobrodiní. I turci nebyli odporní milování hodným chlapcům. Častěji říkali mezi sebou:

„Oba jsou řádní hoši; budou z nich jednou zajisté hodní turci.“ I těšili teď chlapce dle svého způsobu řkouce: „Budte rádi, že vás nedá baša odpraviti. Toť je velké štěstí, že vás ušetřuje! Mějte však se na pozoru, abyste mu teď nepřišli na oči, sice by vám dal také stíti vaše rusé, ka-deřavé hlavičky.“

Chlapci šli do svého pokoje, poklekli, sepiali ruce k nebesům a horké slze prolévající, modlili se:

„O dobrotivý, milosrdný Bože! Smiluj se nad našim otcem, našim učitelem a dobrou Elmínou! Vysvobod' je, neboť Ty jediný to můžeš.“

Těšili se slovy svatého písma, a zvláště potěšitelná byla jim slova Davidova, kteráž jim ná-

božný Antonius často říkal: „Spravedlivý mnoho trpí, Pán však ho vysvobodí ze všeho utrpení; jestiž On věrný a mocný strážce a ochrance utiskovaných.“

Pak se modlili zase a myslii opět na krásná, potěchy plná slova písma svatého, jakýchž věděli mnoho z paměti. A dětinská jejich důvěra v Boha a zaslíbení jeho ulehčila jim v srdci. Byli plní důvěrnosti a úplně pokojni.

Částka devátá.

Útěk.

Nejsrdečnější přání chlapců bylo, aby mohli milovaného otce v žaláři navštívit. Voják, jenž tam na stráži stál, bylť ovšem turek, ale nebyl v srdci odporný křesťanskému náboženství. Z bázně však před bašou ukrýval toto své smýšlení. Chlapci ho prosili, aby je pustil k otci. „Já vás tam pustím,“ pravil, „jenom že se to musí tajně státi. Přijďte dnes v noci.“ I pověděl jim hodiny, kdy bude zase na stráži.

Chlapci pak šli k žaláři milovaného učitele. Před dveřma stál na stráži turecký voják. S mnohými slzami a prosbami žádali, aby je tam pustil. Hrubě však a spurně odbyl je voják. Pak hleděli, aby spatřili Elmínu. Přišli až ke dveřím je-

jího pokoje. Dva turci s obnaženými šavlemi stáli přede dveřma. Nesměle a poníženě přednesli jim chlapci prosbu svoji. Jeden voják pravil jen krátce: „To nemůže být! Je to zakázáno!“ — druhý ale napřáhl na ně šavli a zvolal: „Pryč odsud, sice —!“ — Truchlivě odešli.

Když se noc přiblížila, kradli s k žaláři otcovu. Žaláře byly přistaveny k paláci a úzkou chodbou chodilo se k nim. Voják rozžal na lampě v chodbě visící malou lucerničku, dal ji chlapcům, otevřel dvěře, a pustil je tam. Otec seděl v tmavém vězení od lucerničky jen temně osvětlovaném. Oba padli před milovaným otcem na kolena a plakali nad krvavou smrtí, kteráž na něho čekala. On však pravil: „O nejmilejší dítky, upokojte se. Co Bůh nademnou usoudil, to se vyplní. Proti vůli Jeho nemůže mi být ani vlasu zkřiveno. Staň se vůle Jeho! Jestli ustanovil, abych umřel, tedy se těším na to, že dosvědčím víru svou v milého Syna Jeho krví svou.“ — „O, to je dobře,“ volali chlapci, „k tomu jsme také hotovi. Ale proč by ses dával odpraviti od toho ukrutného baši? Všickni ti turci nemají k tomu práva, dělati nás otroky. Prchni! To můžeš snadně dokázati. Voják, jenž stojí na stráži je dobrý člověk, ale váhavý, ospalý turek. Namíste coby měl stát, sedl si na zem a položil šavli na příč přes kolena; brzy usne. Pak můžeme snadně uteci. Klíček k tvým okovům je na dlouhé šňůrce přivázán k velkému klíči, který vězí ve dveřích žalárních.

My známe ukrytá dvířka, jimiž se může jíti ze zahrady do polí.“

Otec to rozvažoval a byl hotov k útěku. Jeden chlapec vykradl se přede dvéře. Hned ale se zas vrátil řka: „Tuhle je klíček. Voják na stráži spí už a silně chrápe. Tedy prchněme.“ — „Nuže tedy ve jmenu Páně,“ pravil otec. „Znám tu krajinu. Musíme přes dva vysoké kopce; pak přijdeme do samých lesů a s pomocí Boží dostaneme se na křesťanské hranice.“

I sprostil se okovů a uprchnul s chlapcema. Měsíček jasně svítil. Šťastně se dostali přes první kopec, ačkoli se musili často houštím prodírat anebo přes vysoké skály přelízati. Na východě začínal se rozzínati červánek, i šli tedy s menším namáháním dále na příč přes široké údolí a dostali se na druhý kopec. Tu však zaslechli znenadání troubení na roh lovecký, také dupání koní a štěkot psů. „To je hon,“ pravili chlapci. Otec však řekl: „Bojím se, že je to lid bašův! Budou to bezpochyby myslivci jeho na koních, jež poslal za námi, aby nás opět chytili. Musíme se skrýti, dokud nás nepředjedou.“

U paty kopce našli skalnatou jeskyni, jejížto vchod byl zarostlý hustým křovím. Tu se ukryli. Jezdcové přiklusali s prvního kopce do údolí a přicházeli pořád blíž. Otec pokleknul v jeskyni modle se: „O milý, dobrý Bože! zachraň děti moje!“ bál se, že by mohl baša v slepé vzteklosti i nebohé, nevinné chlapce dát zavraždit.

Chlapci poklekli vedle otce, a s sepiatýma k nebi ručičkama modlili se: „O nejmilejší Otče nebeský! Jen zachovej našeho dobrého tatínka od tak hrozné smrti! Dopust' raději, abychme byli my odpraveni, vezmi životy naše za život jeho.“

Nad touto dětinskou láskou vstoupily otci slze do očí: „Jakkoli teď chudý člověk jsem,“ pravil, „tedy jsem předce šťastný otec. Zajisté jsem šťastnější nežli baša, ba než sám sultán.“

Hřmot koňský a psí vzdálil se teď. „Chvála Bohu,“ pravili chlapci, „teď můžeme dále jít.“ „Ještě ne,“ řekl otec, „ještě nejsme bezpečni.“ Sedl na mech v jeskyni, oba chlapci sedli vedle něho. Všickni cítili teprva teď, jak jsou zemdleni od namáhavé chůze do kopce. U chlapců ozýval se také hlad. Včera večer, ano skoro po celý včerejší den nejedli ničehož pro zármutek. Od večere však vstrčili kousek pečiva a ovoce do kapsy, aby to donesli otcovi do žaláře; věděliť, že se mu nedává nic jiného leč voda a plesnivý chleb. Každý vytáhl teď z kapsy kousek buchty a jablko. Oba řekli zároveň: „Vezmi, milý otče a jez.“ — „O mé dobré dívky!“ pravil pohnutý otec, „jezte jen samy; nemám ještě hladu.“ — „O jen jez,“ pobízel Timoteus, „my máme ještě víc. Podívej se.“

I položil ještě kousek buchty a několik jablek na mech. Otec však pravil: „Jezte, děťátka, jezte, a co vám zbyde, schovejte si; budete toho mít ještě zapotřebí. Nedostaneme se tak snadně

k lidem, jenž by vám dali krajíček chleba.“ — „Ach, otče!“ vzdychnul Filemon, „nebudeš-li jíst, nebudeme také jísti,“ a položil stranou buchty i jablka. — „Tedy jezme spolu,“ řekl otec, „avšak děkujeme nejprve Bohu za Jeho dobré dary.“

Chlapci pozvedli pokorně sepnuté ruce. „Dobrý Bože,“ pravil nábožně Timoteus, „děkuji Ti srdečně, že necháš růsti obilí a ovoce.“ — „A já Ti děkuji, o dobrý Bože,“ modlil se Filemon, „že jsi nám vnuknul, abychme vzali s sebou ty buchty a jablka. Vždyť bychme bez toho v této pustině mohli snadno hlady zahynout.“

Všickni tři jedli velmi radostně. Ranní červánek zářil do jeskyně a osvětcoval hlubokou temnost. „O jak dobrotivý je Bůh,“ zvolal Timoteus, „že stvořil krásný červánek ranní!“ Filemon však řekl: „Jak jen mohou lidé k sobě nepřívětivi býti, vidouce přívětivý červánek! Jak mohou i dokonce tak ukrutnými býti, že prolévají krev svých blízních.“ — „Slávu vzdejme a dobrořečme Hospodinu,“ pravil nábožně otec „že stvořil krásný červánek a teď brzy nechá slunce vyjít na dobré i zlé. V tom poznávejme lásku Jeho a hledme podobnými Jemu v lásce býti a též nepřátele své milovati.“

Částka desátá.

Nové nebezpečství.

V tom bylo najednou slyšeti zase troubení, kteréž se pořád přibližovalo. Skutečně byla to pouze honba, kterouž držel baša v té straně. Hněvem nad křesťanským knězem a otcem chlapců, a starostí o manželku nemohl spáti celou noc. Vstal tedy časně přede dnem a usmyslil si držeti honbu.

„Potěšení na honu,“ pravil, „zažene mi snad vrtochy.“ Nevěděl ještě nic o tom, že Lucius prchnul. Voják na stráži pozorovalť ovšem, že není zajatého už v žaláři, avšak si nedůvěřoval, oznámiti to. Zamknul tedy, vytáhnul klíč ze zámku, vstrčil ho do kapsy a chodil pak se šavlí podle dveří sem tam, jako by se bylo nic nestalo, mysle při tom: „Budou-li se mne ptát, kam se poděl zajatý, řeknu, že nevím.“

Honba však přibližovala se k jeskyni pořád více. Najednou se dali psi do velkého štěkání. Dva velcí ohařové přiběhli až do jeskyně a skákali okolo chlapců, radostně poštěkující a ocasem pohybující. Byli to psi honící bašovi. Vyčenichali stopu chlapců, pustili se po ní a okazovali teď tak velkou radost, že našli dobrodince své. „O vy dobrá, věrná zvířata,“ pravil Timoteus,

„vy ani nevíte, jak špatnou službu nám prokazujete!“ Filemon se díval skrze houští u vchodu jeskyně do údolí a pravil uleknutý: „O Bože můj, tu je baša sám. Sestoupil s koně a přichází s nappnutým lučištěm zrovna k jeskyni! Ach Bože, jak se nám povede!“ Oba chlapci třásli se strachem a úzkostí.

Otec pak pravil: „Nebojte se milé dítky! Nemůže se nám nic státi, leč to, co nám Bůh ustanovil. Staň se vůle Páně.“ Na to poručil chlapcům, aby se postavili za něho a předstoupil před ně, aby je chránil a nejprvé svá prsa nastavil vražedlnému šípu.

Baša přišel ku vchodu jeskyně doufaje, že tam nalezne kus zvěře. Pozoroval, že se v tmavé jeskyni něco hýbe a chtěl na to právě šíp vystřeliti — tu však teprva spatřil, že to není zvěř, nýbrž člověk. I spustil k zemi lučiště a volal zlostně: „Buď si kdo buď, pojď ven.“ Lucius vystoupil a pokojně se před něho postavil, aniž bylo na něm pozorovati nějakého znamení bázně nebo leknutí. „Tys to, ty!?“ křičel baša jako vzteklý, „ty, můj vězeň? To však ti nic nepomůže! než minou dva dni bude sřata hlava tvá. Vzhůru,“ volal na lidi své, „chopte se ho a svažte jej. A vy,“ rozkázal dvěma jízdným myslivcům, „vezměte ho mezi své koně, a vedte ho nazpátek, nechte ho zase spoutati a vrhněte do nejstrašlivějšího žaláře až na dno v nejhlubší věži.“

Když chlapci uviděli, že svazují milovaného

otce, přišli oba z jeskyně a prosili za milost a smilování. „Jak že?“ zvolal baša, „vy zde také jste? Jaký to zlosyn, ten křesťan! On chtěl odvesti ty dva mladé otroky, za které manželka má tolik peněz dala.“ Jaktě byl rozzloben, tedy nemohl předce bez útrpnosti hleděti na ty dva líbezné chlapce s očima uslzenýma a útlýma ručičkama, které k němu sepnuté pozdvihovali. „Těmto dětem,“ pravil, „nemohu mít za zlé, že šly s otcem. Za to nezasluhují trestu; učinili dobře. Neboť člověk ten, třebať byl sebe horší, je předce jenom otec jejich! Ostatně však vezmi každý z vás myslivců jednoho chlapce k sobě na kůň a přiveďte je do mého paláce.“ Pln mrzutosti jel baša se svými průvodčími a honil dále. Chlapci byli dovedeni do paláce, šlechtného otce jejich uvrhli však do strašlivého podzemního žaláře.

Částka jedenáctá.

Pokušení k odpadlictví.

Baša nenacházel už v honbě potěšení tak jako jindy. Jeleny a srny nechal běžeti blízko sebe a sotva si jich všimnul. Strašlivá byla to myšlenka pro něho, že by Elmína manželka jeho měla teď patřiti mezi křesťany, jimžto přísahal nenávisť až do smrti. Předce však neuhasla v něm ještě láska k manželce, jakkoli byl na ni velice rozzlo-

ben. Nenávist a láska zápasily spolu v srdci jeho. Nacházel se u velmi nepokojném a traplivém stavu; celá mysl jeho byla zbouřena jako moře, když je zmítáno protivnými větry. Celý den jezdil těkavě sem tam po lese, tak že se zdálo jeho lidem, jakoby byl zmatený. Teprva když byl už večer, dal se na cestu do města. Zakázal však lovcům troubiti a v hlubohé tichosti vjel domů. Na den smutný následovala traplivá noc.

Jak mile se rozednilo, dal baša tři turecké kněze povolati, kterýmž tam říkají „imam,“ a pravil jim: „Mám vás za nejučenější, nejhorlivější a nejvýmluvnější všech imamů; protož jsem vás vyhlédl k důležité práci. Jděte k manželce mé a přemluvte ji, aby se odřekla své nové víry, a navrátila se opět k víře naší. Podaří-li se vám to, dám každému z vás těžký měšec zlata.“

Imamové slíbili, že učiní seč budou a nepochybovali ani o tom, že se to velmi šťastně podaří. Avšak, když s paní víc než dvě hodiny byli rozmlouvali, vrátili se k bašovi, krčili rameny a pravili s truchlivou tváří: „Bohužel, nesvedeme nic! Stala se s paní zlá změna. Ani nevíme, jaký to duch z ní mluví. Nemohli jsme jí odporovati — musíme to upřímně vyznati!“ Baša se ptal několikrát přes den po Elmíně brzy té, brzy oné komorné, které manželce jeho posluhovaly. „Co dělá,“ pravil k jedné, „co tomu říká, že jí chci dát hlavu setnout? Je na mne hodně rozzlobena? Nenávidí mě?“ — „O nikoli!“ zvolala komorná,

„dokonce ne; je posud ještě plna lásky k tobě.“ — „Nezměnila ještě smýšlení své?“ ptal se jiné komorné. „Ona se pořád za tebe modlí,“ odpověděla tato, „abys *ty* změnil smýšlení své.“ — „Přeje si tedy, abych jí nedal odpraviti?“ zvolal radostně. „O tom neříká tvá dobrá manželka ani slova,“ odpověděla komorná, „nepřejeť si nic jiného, než abys byl též křesťanem a říká: Blaženost, kterou cítím, přála bych též svému milému manželovi.“

Baša si dal zavolati Cerínu, první komornou, ku které okazovala manželka jeho vždycky největší důvěru, a pravil jí: „Ty u ní platíš nejvíc; tys ji vychovala od nejútlejšího stáří; všecko na ní vymůžeš. Domluv pak jí, aby zanechala víry křesťanské a stala se zas turkyní.“ — „Domlouvám jí pořád,“ odvětila Cerína, „aby se neodvažovala svého mladého života. Ona však pravila: Raději zemru, než bych se zpronevěřila Pánu Ježíši, svému božskému Spasiteli.“ — „Ona si snad myslí,“ pravil baša, „že jí jen tak vyhrožuju a že jí nedám odpraviti?“ — „O nikoli — nepochybuje o tom ani dost málo, že to učiníš,“ tvrdila Cerína, „protože bys jí byl už hlavu rozpoltil, kdyby tě byl setník Omar nezdržel.“ — „Což se ale nebojí smrti?“ ptal se baša. „Dokonce nic se nebojí,“ odpověděla Cerína. „Nemohu to pochopiti. Ona se těší na blízkou, krvavou smrt. Řekla jsem jí plačíc a vzdychajíc: „Ach, což má býti tato šíje profatá? Krásná, líbezná tato hlava má pa-

dnout mečem katovým, a zkrvácená se v prachu válet? Představovala jsem jí důtklivě, jak hrozné by to bylo! Hu, mne samotnou obešla při tom hrůza!“ Ona však se usmívala řkouce: „To trvá jen okamžení; duše má však přijde potom do nebes. O jak jsem žádostiva oné nevýslovně velké slávy a jasnosti.“ „Nikdy ještě neviděla jsem paní tak veselou a utěšenou. Je to podivné! křesťané jsou zvláštní lidé; mně se zdá, že v tom křesťanství předce něco je.“ — „Mně se zdá,“ prohodil mrzutě baša, „žes ty také nadaleko toho, státi se křesťankou!“ Zlostně se na ni zamračil, odvrátil se a šel.

K večeru chtěl jít baša na zahradu na čerstvé povětrí. Na schodech potkala ho mladá otrokyně, jmenem Arma, kteráž sloužila u manželky jeho za panskou a právě jí chtěla na talíři nest sklenici vody do pokoje. Baša si všimnul naběhlých očí jejích od pláče a pravil: „Tys hodně mnoho plakala, dobré děvče! Což máš tak velkou útrpnost s Elminou?“ — „Ach,“ vzdychla otrokyně, „kdož by tu neměl mít útrpnosti? Vždyt je tak tuze dobrá, a co na ni čeká, je tak strašlivé!“ — „Pláče ona také tak mnoho?“ ptal se baša. „Tolik ne jako my, co jsme okolo ní,“ pravila služka. „Mně se zdá, že pláče z útrpnosti s námi. Sama však je plna potěchy.“ — „Co pak dělá celý den?“ ptal se baša dále. Děvče odpovědělo: „Čte a modlí se ustavičně; brzy zticha brzy nahlas; také za tebe modlí se a za nás všechny.“ —

Řekni mi upřímně,“ pravil zase baša, „domlouvaly jí společnice její opravdově, aby se nezpouzela tak dalece, žeby musila zemřít?“ — „O domlouvaly,“ ujišťovala otrokyně, „ona však pravila: „Pro Toho, kterýž dal za mne život ráda umru!“ Všecky její komorné a všecky přítelkyně, které se k ní sešly, prosily ji s plačícíma očima a sepnutýma rukama: „O buď zase turkyní, jako my!“ Ona však řekla: „Raději bych se dala ohnivýma kleštěma roztrhat.“

Baša lál této tvrdošijnosti, jakž jmenoval stálost její. „Nuže, tedy,“ zvolal, „chce-li to tak míti, staň se vůle její,“ a rozkázal, aby se hned vedle jeho paláce postavilo popraviště, což se pak ještě pozdě v noci při světle pochodní stalo.

Částka dvanáctá.

Ještě jedno těžké pokušení.

Již přede dnem následujícího jitra bylo celé obyvatelstvo městské na nohou. Skoro všickni lidé, vyjímaje křesťanské otroky, tvrdili, že se stane dobře křesťanskému knězi, když přijde o hlavu a těšili se na tu krvavou popravu. Otce dvojčatných bratří litovali mnozí velice. „K vůli dětem,“ pravili, „mělo by se ušetřiti otce. Jsou to velmi líbezní chlapečkové! Když tak v tureckém kroji po ulicích za ruce se vodívali, měl z nich

každý velkou radost. V celém městě není sličnějších Turků v jejich stáří. A při tom nejsou pranic pyšní, nýbrž přívětiví ku každému i k nejchudším dětem. Neměli by se usmrcením otcovým tak zarmucovati.“

Nad budoucím odpravením bašovy manželky povstal všeobecný nářek. I mluvili mezi sebou lidé: „Ona je netoliko nejkrásnější, nýbrž i nejlepší paní dalsko široko v celé zemi! Jak často ukrotila hněv bašův, jak mnoho prospívala lidem svou přímluvou.“ Chudí a nuzní rozplývali slzami jednohlasně říkajíce: „Ona byla naše největší dobroditelka, ztratíme v ní opravdovou matku!“ Turecké paní v městě, bohaté i chudé, byly všechny na bašu velmi rozzlobené. „Teď se nesmí mlčet,“ pravila mnohá. „Svou vlastní manželku dát odpraviti, to je příliš ukrutné. To dává mužům našim špatný příklad! Jak budou s námi teď zacházeti?! Je to ovšem pravda, dobrá ta paní velice chybila, že se stala křesťankou; avšak vzdor tomu může předce zůstat hodnou ano výbornou ženou, tak jako byla posud. Mezi křesťany jsou také dobří lidé. Co je pravda, to se smí mluvit. Mnozi křesťanští otroci jsou lepší, nežli turečtí.“ Tak mluvili turkyně mezi sebou.

Nikdo však v celém městě nebyl tak nepokojný a neměl tolik starosti jako baša sám. Sotva že se rozbřesklo jitro osudného dne, dal si zavolat věrného setníka Omara a pravil mu: „Ty, hodný Omare, zachoval jsi Elmíně život už jednou.

Když jsem jí chtěl hlavu rozpúliti, chopil jsi mě za rameno a zdržel jsi od ní smrtelnou ránu. K tobě musí míti důvěru, tobě musí být vděčná. A důvěra s vděčností mnoho může. Jdi k ní a řekni jí, vrátí-li se zase k mé víře, že daruji živobyť knězi Antoniovi a otcovi chlapců. K tomuto návrhu zajisté přistoupí, nebudeť chtíti smrti přátel svých. Představ jí to však hodně důrazně; řekni jí: Hle, tak můžeš zachovati troje živobyť, nebudiž pak příčinou tolikeré smrti.“

Setník šel a pověděl jí všecko věrně a náležitě. Elmína ho vyslechla a dlouho mlčela. Konečně pravila: „Ach, v jak veliké vězím úzkosti!“ Dala se do pláče a lomila rukama. „Bůh to ví,“ zvolala pak, „jak ráda bych těm dobrým a nábožným mužům život zachránila! Nesmím však, nemohu! S *tou* výminkou, která se mi navrhuje, není mi to možno. Přátelům mým a bratrům v Pánu nebylo by živobyť takovým způsobem zachované, darem příjemným; odpadlictví mé zarmoutilo by je až na smrt. Lépe bude, když zemřeme všickni tři spolu; pak budeme, než hodina uplyne, všickni v nebesích pohromadě!“ Mladá otrokyně Arma šeptala jí: „Dělej se jen tak, jako by ses odřekla Krista, jehož nazýváš svým Pánem. Řekni toliko ústy: jsem zas turkyní; v srdci můžeš zůstatí křesťankou. A tak zůstanete všickni tři na živu.“ — „Ani ústy,“ odpověděla Elmína, „nesmím Krista zapřítí. Pravil On: „Kdo mne zapře u lidí, toho zapřu i já u Otce svého ne-

beského a andělů jeho. To jsou slova Jeho. Zachovám pevné srdce i rty u víře v Něho. Jsem hotova zemřítí.“

S těžkým srdcem a smutným obličejem přinesl Omar zprávu tu bašovi. „Nuže!“ zvolal tento, „vyčerpál jsem tedy všechny prostředky. A však, jeden ještě zkusím. Nechť se Elmína dívá na odpravení svých křesťanských přátel. Spatří-li máchnutí mečem, uražení hlavy, stříkání krve, tedy jí to všechno zajisté na jiné myšlenky přivede. Útlé ženy nesnesou pohledu na krev. Zhrozí se a omdlí, a když se zase vzpamatuje, řekne: „Nikoli, tak se mi nemá dítí. Poslechnu manžela, zůstanu turkyní.“

Setník však podotknul: „Podivuhodná ta paní má tak silného ducha, že sotva tak řekne.“ — „Mně napadá ještě něco,“ pravil baša. „Dám otce chlapců nejdříve odpraviti. Když krvavou tu podívanou shledne, tuť bude zajisté chtět od křesťanského kněze takovou smrt odvrátiti. Uctivost před knězem a útrpnost s ním zvítězí. Nepochybuji o tom. Nechť ji dovedou do altánu, odkud je zrovna na popraviště vidět. Setrvá-li v smyslu svém, zůstanu i já při tom, co jsem uzavřel.“ Avšak při vší urputnosti nebylo mu předce volno okolo srdce.

Částka třináctá.

Lucius na popravišti.

Mezi tím, co v paláci velké ticho a smutek panovaly, baša plný nepokoje a tesklivého očekávání byl a jen Elmína pokojně a radostně smrt očekávala: shromáždilo se množství lidu vůkol krvavého lešení, okolo něhož turečtí vojáci, janičari zvaní, v kolo sestoupili. Všecka okna v domech na velkém náměstí stojících byla plna lidí. Mnozí vylezli dokonce až na střechy. Poprava tak vzácné paní, manželky bašovy, bylo něco tak neobyčejného a neslýchaného, že se každý chtěl dívat.

Když se okázala Elmína, provázena dvěma komornýma, na altánu vysoko nad bránou paláce, povstalo útrpné reptání. Mnozí tiše vzdychali, mnozí hlasitě bědovali. „Hleďte, toť ona,“ volali někteří, „o kdož by nelitoval tuto překrásnou paní.“ Křesťanští otroci mezi diváky modlili se: „O Bože, smiluj se nad ní; o Pane Ježíši pomoz jí!“ Všickni lidé hleděli na ni. Byla bíle oblečena a neměla na sobě žádného šperku ze zlata a drahého kamení. Závoj shrnula do zadu. Byla drobět bledá, avšak celá pokojná a beze vší bázně. Oči pozvedla k nebesům, sepnula ruce a tiše se modlila. Ani jednoho mezi všemi diváky nebylo, aby jí byl nelitoval. Nesčíslné slze byly prolity.

Teď vystoupil baša s velkým průvodem důstojníků a sloužících z brány paláce na zvláštní lešení, ku kterému několik stupňů vedlo. Byl oděn dlouhým a širokým pláštěm úředním z purpuru a opásán šavlí, jejížto pošva a rukověť se třpytila zlatem a diamanty. Na hlavě měl velký, jasně bílý turban, ozdobený vysokým peřím pštrosovým. Tvář jeho byla přísná a zasmušilá. Maje velké jiskrné oči pod tmavým obočím, ohnutý nos a černé dlouhé vousy, byl velmi vážný muž; postava jeho měla cosi vznešeného. Kdykoliv se jindy veřejně okázal, pozdravovali ho všickni lidé hlučným, radostným jásáním. Tenkrát ale všecko mlčelo; bylo ticho jako v hrobě.

Šlechtného Luciusa přivedlo několik janičarů. Pevným, jistým krokem vstoupil na popraviště. Katův pacholek sejmul mu okovy a odvázal mu šátek, aby mu obnažil krk. Kat s nahým mečem stál vedle nich. Lucius obrátil oči k nebesům a modlil se. Postava jeho zdála se všem býti velmi ctihodná, ano ctihodnější a vznešenější nežli bašova, vzdor vší jeho nádheře. Bylo to slavné okamžení, kteréž otráslo mysl každého člověka, kdo nebyl necitelný. Teď poklekl Lucius na rozkaz katův. Kat s napřaženým, strašně se blýskajícím mečem hleděl na bašu, až dle obyčeje tureckého znamení dá k smrtelnému rázu.

V tom příběhli najednou oba synové Luciovi na lešení. „Ach, otče, nejmilejší otče,“ volali oba plačíce a bědujíce, a padli mu okolo krku, „tedy

nás musíš teď opustit? Musíš tedy umřít?!" Otec povstal ještě jednou. Bral jednoho chlapce po druhém v ruce své, tisknul je na srdce a líbal je. „O moje drahé dítky!" zvolal silným hlasem, „upokojte se, vždyť já neumírám! Budu věčně živ. Teď se dostanu k Pánu Bohu. Teď spatřím Tvář našeho božského Spasitele — o jak velice těším se na to! I vaši nejmilejší matičku uvidím zase v nebesích. Přinesu jí pozdravení od vás. Bůh, Tatiček sirotek, bude vám teď otcem i matkou." Na to požehnal děti znamením svatého kříže, ačkoli věděl, že to bude turkům na velké pohoršení, a pravil: „A teď vás poroučím Bohu a milosti Jeho. Budte opravdovými křestany a dobrými lidmi; pak bude všecko dobře. V nebesích shledáme se zase! S Bohem!"

Chlapci mluvili pak několik okamžiků po tichu spolu a zvolali na to nahlas: „Musíme k bašovi; máme s ním co mluvit." I běželi po stupních s popraviště dolů. Lid se jim uhnul stranou; pak běželi po stupních k lešení, kde baša seděl. Oba se mu vrhnuli k nohám. „Co chcete?" ptal se baša spurně. „Neudělím otci vašemu milosti. Neproste mě tedy, abych mu daroval život." — „O nikoli!" zvolali chlapci, „nechceme tě prositi za život jeho; vímeť beztoho, že by to bylo nadarmo. Prosíme tě však, abys nás dal odpravit s ním." — „Jak? co že?" pravil baša nejvýš užaslý, „vy žádáte, abych vám dal hlavy setnout? Udělá vám to potěšení?" — „Udělá, udělá!" volali chlapci, „to je naše nejsrdečnější žádost." — „Jakž pak

si to můžete přát?“ tázal se baša. „Proč toho žádáte?“ — „Ach,“ pravili chlapci, „přejeme si, abychme se dostali hned s otcem naším do nebe. O jak krásné bude to, když naše nebožka matička otce i syny zároveň spatří! Jak velikou radost budeme mít všickni!“

Baša hleděl na chlapce. Už neplakali. Líbezné tváře jejich, ač slzami ještě zaroseny, byly nevýslovně veselé a utěšené. „Ach, vyplň naši žádost!“ prosili opětně bašu. Baša, jenž si vážil srdnatosti nade všecko, nemohl se dost nadiviti zmužilosti tak útlých dětí. Prosba jejich přišla nejvýš nenadále, a nepochopitelná byla mu ochotnost a radost, s kteroužto si žádali smrti. Nevěděl co se s ním dělo. Byl překvapen, v mysli pohnut a uchvácen. I zvolal na kata: „Obrať meč v pošvu. Dnes nebude popravy. Odvedte zajatého zas do vězení.“ I povstal veliký hluk mezi lidem. Někteří reptali, že je baša připravuje o tu hroznou krvavou podívanou. Nejvíce však lidí těšilo se, že má otec těch dobrých dětí i manželka bašova naději na milost. Radost byla pořád všeobecnější. A skoro celý zástup hlasitě provolával bašovi „slávu!“

Lid se rozešel. Mnozí mužové a ženy však zastavovali se v hromadách a pravili: „Rádi bychme věděli, co asi ty dvě děti bašovi řekly.“ — „Ai, ovšem,“ pravili jiní, „my bychme to také rádi věděli. Byli jsme však a všecken lid příliš vzdáleni, abychme byli mohli rozuměti jediněmn

slovu. Co chlapci řekli, to ví jen baša a ti důstojníci, jenž stáli nejbliž u něho. Něco zvláštního musilo to však být. Bylo vidět na bašovi, že nad tím velice užasnul. Najednou změnil barvu v tváři. A že tak náhle popravu zastavil, to je skoro zázrak.“

I otci Luciovi přicházelo to velmi divně. Nevěděl také, co řekli synové jeho bašovi, a byl toho jist, žeby prosba za jeho život, kdyby byli nic jiného neřekli, zcela zbytečná byla bývala. „Cožkoli to však bylo,“ myslil si, „tedy jim to vnuknul Duch Boží.“ Manželka bašova, díky Bohu vzdávajíc, šla zase do svého pokoje. Lucius byl opět odveden do žaláře. Oba synáčkové jeho vyprovázeli jej. Chtěli s nim do žaláře. — „Nechť je to tam sebe strašlivější,“ pravili, „tedy budeme předce u dobrého otce svého tak blaženi, jako bychme byli v nebesích.“ Nebyli však puštěni do žaláře. Otec objímal syny; synové objímali jeho a děkovali Bohu a Vykupiteli božskému na kolenu, že tak zázračně otce jejich vysvobodil.

Částka čtrnáctá.

Dvojčátka před bašou.

Baša Abdalach propustil svůj lid a šel do zahrady. Zde chodil velkými kročeji v dlouhém

stromořadí pod stromy palmovými. „To je předce podivné,“ pravil sám k sobě a zastavil se „nebyl bych myslil že to možno, aby v tak útlých dětech byla taková zmužilost! Já sám, ač jsem vždy pln srdnatosti do bitev chodil, byl bych trochu bázliv a málomyslný, kdybych měl jakožto bídný hříšník zemřít tak ohavně, nemaje ani šavle k své obraně. Nemohu to zapřít, že bych se zhrozil, kdyby mi poslal sultán hedbávnou šňuru, abych ní byl uškrten! — Odkud ale vzali chlapci tak velkou, víc než mužnou srdnatost? Cítil jsem se od nich přemoženým, odzbrojeným. Mečem nevyvede se nic proti nim. Neštítí se smrti; jsou si u věcech svých tak jisti, věří tak pevně v život věčný, jakoby už hleděli do ráje, do otevřených nebes! Tato víra křestanů nemusí být předce tak opovržlivá, jak my turci se domníváme. Musím se dostat na jádro té věci.“

Zas přecházel chvilku pod stromy a zastavil se řka: „Ti chlapci přišli mi velmi v hod. Dal jsem se ve zlosti proti manželce příliš daleko zavesti. Úmysl svůj, dát ji odpravit, vyřknul jsem příliš určitě, příliš hlasitě a před příliš mnoha lidmi. V celém městě a daleko široko rozneslo se to. S poctivostí nemohl jsem v tom ohledu už couvnouti. Tu mi ty dobré děti pomohly z rozpacitosti, aniž se toho nadály. — Ovšem,“ pokračoval, „když jsme křivdu učinili, anebo jsme na cestě ji učiniti, nemáme si to pokládat za nečest, opět se obrátiti. Avšak baša smejšlivá někdy jinak

než jiní rozumní lidé. To ale stranou. Teď mohu prostředkováním těch dětí upustiti od výroku svého aniž mě bude někdo skrz to hanět; naopak budou mě spíše chválit. To jsem dnes viděl i slyšel! Všechn lid byl smutný, když měl být ortel můj vykonán; plesal však hlasitě, když jsem vykonání zastavil. Lid mi provolával slávu! Očekával, že prokážu milost místo práva, byť bych i právo byl měl.“

Upokojil se drobet, šel do svého pokoje a rozkázal, aby mu byla nacpána dýmka, kterouž jindy pořád v hubě držíval, tyto dni však na ni dočista byl zapomněl. Poručil, aby se mu přinesla káva. Pohodlně kouřil a pil a velel posluhujícimu otroku: „Zavolej ty dva chlapce.“ Chlapci přišli a zůstali nesměle u dveří státi. „Pojďte pak blíže milé děti,“ pravil baša. „Líbíte se mi, těším se, že jste tak srdnati. Pojďte, sedněte vedle mne; jeden na pravou a druhý na levou stranu. Tak, a teď mi odpovídejte.“

Mnoho se jich vyptával — na otce, na zemřelou matku, na zaměstnání rodičů a na jich jednání a chování-se; na to, kterak chlapci do této země přišli a jak sem přišel otec jejich a Antonius kněz. Též z jaké příčiny je Elmína do paláce přijmula a co všechno dělala ten čas, když nebyl doma. Chlapci odpovídali na všechny otázky s dětinskou upřímností a prostotou. Baša se musil několikrát usmáti. Ku konci pravil: „To všechno líbí se mi velice. Otec váš je velmi dobrý muž

a matka vaše byla výborná žena. I Antonia musím chválit. Ale povězte mi, netupil nikdy otec váš našeho proroka Machometa?“ — „Otec náš,“ odpovídali chlapci, „jmena toho nikdy nevyřknul; my jsme je uslyšeli teprva v této zemi.“ — „Ale vy křesťané nenávidíte turky, není-li pravda?“ pravil baša. „O nikoli, nikoli!“ zvolali chlapci, „Všecky lidi musíme milovati, na které nechává Bůh slunce svítit. A mezi nimi jsou také turci. Vždyť to vidíme na své oči, že nechává i vám slunce svítit; tedy musíme i turky milovati.“ Abdalach se usmíval. „Všecko však,“ pravil dále, „všecko se vám předce nelíbí na turcích?“ — „Ovšemť že ne,“ odpověděli chlapci. — „Nu, a co na příklad?“ ptal se baša žádostivě. — „Že turci křesťany zajímají,“ pravili chlapci, „a otroky je dělají, z nichž se mnozí velmi zle mají. Křesťané zajali ovšemť také turky ve válce, nikdy však s nimi nezacházeli jako s otroky; nikdy nekradli turky, aby je učinili otroky svými.“ — „Haněl to otec váš na turcích?“ ptal se baša. „Nehaněl,“ odpověděl Timoteus, „toho jsme neslyšeli od něho. Viděliť jsme to sami. U nás, v naší vlasti nemáme tureckých otroků, v této zemi však je mnoho křesťanských otroků.“ — „Jenom to haněl otec,“ podotknul Filemon, „že se to se spravedlností v Turcích příliš dobře nena- chází a že tu mnohého člověka odsuzují bez vy- šetřování soudního. Jednou také, rozmlouvaje s je- dným přítelem, povídal něco o hedbávné šňůře,

kterou prý sultán časem některému bašovi posílává. Tatínek se nad tím pozůstavoval; my však jsme nerozuměli, jak to myslí. Šňůra ta, ač hebdávná, musí být předce velmi zlá. To jsme aspoň tak pochopili z řečí otcových.“ — „Tu měl otec váš úplně pravdu,“ pravil baša a trpce se usmál. „Nad čím však u turků pozastavoval se otec váš ještě?“ — „Ach,“ zvolal Timoteus, „že chtějí lidi mečem a ohněm k své víře přinucovati.“ — „Nu dosti o tom,“ zvolal baša; napadloť mu, že on sám chtěl mečem přinutiti manželku svou k víře na Machometa. „Mluvme o něčem jiném,“ pravil pak, „rád bych zvěděl něco určitějšího o vašem náboženství.“

Na to dával chlapcům rozličné otázky. S odpovědmi jejich byl dosti spokojený, někdy však vrtěl hlavou, jako by tomu nevěřil, co chlapci povídají; neodpíral jim ale. Co však se mu nad míru líbilo, bylo několik průpovědek ze svatého písma, které mu chlapci pověděli. Nebožka matka i nábožný otec jejich opakovali jim průpovědky ty mnohokráte a Antonius nechal je od chlapců tak často čítati a opětovati, až je věděli zpaměti. Mezi nimi byly pak zvláště následující průpovědi: „Bůh je láska, a kdo v lásce trvá, v Bohu trvá. Milujme Jeho, neboť On miloval nejprvé nás. — Tak Bůh miloval svět, že Syna svého Jednorozeného za něj dal, aby všickni, kdož v Něho věří nezahynuli, nýbrž měli život věčný. — Těm, kdož v Něho věří dává moc, býti syny Božími. —

Lásku k Bohu osvědčujeme tím, když zachováváme přikázání Jeho; a přikázání Jeho nejsou těžká. — První a největší přikázání jest: Milovati budeš Pána Boha svého, z celého srdce, z celé duše, ze vší mysli a ze vší síly své. — Druhé přikázání je tomu podobné: Milovati budeš bližního svého jako sebe samého. — Cokoli chcete, aby vám lidé činili, číňte vy jim. — V těchto dvou přikázáních leží zákon i proroci. — Chceš-li vejíti v život, zachovej přikázání. — Svět i sláva jeho pomine, kdo však plní vůli Boží, setrvá na věčnost. — Kdo má přikázání moje a zachová jich, praví Kristus, neumře, ale živ bude, byť i umřel; skrze smrt pronikne k životu. — Spravedliví budou se v království Otce svého stkvíti jako slunce. — Ani oko nevidělo, ani ucho neslyšelo aniž na srdce lidské vstoupilo, co Bůh připravil těm, kteříž Ho milují.“

Tyto božské výroky, které baša ponejprv, a sice z úst dětinské nevinности, uslyšel, byly mu teď velmi jasny a zřetelny a vnikly do srdce jeho. Chlapci mu je musili častěji opakovati a činili to s patrnou nábožností. „Nuže dobře,“ pravil, „jste dobré, nábožné, dobře cvičené děti. Jdětež teď, a zvěstujte otci vysvobození jeho. Řekněte mu, že mu teď už neublížím, nýbrž jemu spíše všeckodobré prokážu, sečkoli jen bude síla má.

Částka patnáctá.

Radostná poselství.

Baša Abdalach povstal a poručil setníkovi Omarovi, kterýž v předním pokoji seděl a psal: „Doved ty chlapce k otci jejich, nech mu sejmouti okovy a přijď sem s nim.“

Chlapci šli s Omarem. Srdce se jim třáslo když kráčeli dolů po úzkých, příkrých schodech do hluboké věže. Železné dvěře otevřely se. V tmavém žaláři, do něhož jenom otevřenými dveřmi trochu světla padalo, uviděli jen ztíží ale s nejvroucnější útrpností milovaného otce. Velkými řetězy obtížen seděl na nízkem kameně, k němuž byl přikován. Slze jim vstoupily do očí nad tímto bídým stavem drahého otce; avšak útrpnost musila hned ustoupiti radosti. Chlapci běželi k otci; objímali ho a volali v radostném vytržení: „O nejmilejší otče! Jsi svoboden! Baša ti už neublíží; chce ti teď jen dobré prokazovati. Sám ti to poví, máme tě k němu dovest.“ — „Jaká to zázračná změna!“ zvolal otec. „O moje nejmilejší děti, jak velkou a neočekávanou radost připraví nám Bůh! O Ty velký, všemohoucí Bože, kterýž vedeš srdce králů a knížat, jako potoky vodní, Ty jsi učinil tuto velkou změnu! O jak vroucně dě-

kuji Tobě! O Bože, o Bože! jak neskončeně jsi dobrotivý!“

„O jak dobrý je nejmilejší Bůh,“ pravil Timoteus. „Pamatuješ se ještě tatínku, když jsme byli tam v jeskyni pohromadě a k Bohu se modlili, aby nás vysvobodil a nenechal nás padnout bašovi do rukou — tehdá nás Bůh nevyslyšel; avšak teď to učinil a slavnějším způsobem, než bychme se byli mohli nadít.“ — „Ach ovšem!“ vzdychl Filemon, „tehdá jsem byl převelice smuten, když jsme se v oné jeskyni — ach tak srdečně! oba modlili, aby nám Bůh aspoň milovaného otce zachoval, a otec předce svázán a mezi dvěma koňma odveden byl! Nemohl jsem ani pochopiti, proč nás Bůh nevyslyšel a zdálo se mi, jakoby o nás už nedbal. Neprávě však smýšlel jsem o Pánu Bohu — nebyloť předce nadarmo naše volání k Němu! Všecko učinil krásněji a lépe nežli jsme si přáli a doufali! Musíme mít jenom vždy trpělivost a musíme umět čekat.“

Otci sejmuli pouta a on vyšel z těsného žaláře. Provázen setníkem, a v každé ruce veda jednoho synáčka, vstoupil do pokoje bašova, kterýž mu přišel několik kročejů vstříc a podal mu ruku, řka: „Budme přátele, Luciuse! Mýlil jsem se v tobě. Udělal jsem ti křivdu. Otec tak dobrých dětí nemůže býti zlý člověk. Pojď, sedni si ke mně.“ I vedl ho k sedadlu a Lucius musil sednouti vedle baši.

Teď přistoupili oba chlapci s sepiatýma rukama

před bašu a úpěnlivě prosíce pravili oba: „Ach, nejmilejší bašo! propuť i našeho milého učitele! Víš, je to ten dobrý zahradník, o němž jsme ti musili tolik vypravovat a všechno se ti dobře líbilo. Ach, daruj i jemu živobytí!“ — „Velmi pěkné je to na vás,“ pravil baša „že na něho myslíte a mně na něj upomínáte. Jste dobré děti. Jděte k němu a povězte mu, že má ve mně teď přítele, jako váš otec. Nechť přijde sem. Setník vás bude provázet.“

Každý chlapec vzal setníka za jednu ruku. Spěšným krokem, za ruce ho táhnouce, běželi před ním. Antonius nevěděl ještě ničehož o všem tom, co se bylo stalo. Pozorovav na chodbě k svému žaláři mnoho kročejů a uslyšev odmykati velké zámky a závory na dveřích, neočekával nic jiného leč to, že ho povedou na smrt. Dveře se otevřely a plni radosti vskočili chlapci do vězení volajíce: „Nejmilejší Antoniuse, raduj se! Nebudeš stát. Jsi svoboden! Baša se už na tebe nehněvá. Máš přijít k němu, tatínek je už skutečně u něho. Baša je vám oběma teď velmi dobrý; nazýval vás oba svými přátely. O pojd' spěšně s námi.“ — „Je-li možná!“ zvolal Antonius nejvyšš užíslý. „To přichází od tebe, o Bože! V tom je prst Boží! Lidé by toho byli nemohli dokázati. Ty, o nejvyšš milosrdný Otče, vyslyšel jsi modlitbu mou!“

Antonius byl se v osamělém vězení nejvroucněji modlil, aby toho Bůh nedopouštěl, by dobrým

těm dětem byl odňatý otec, by šlechetná paní přišla o život, by poškrtnil baša ruce své krví nevinnou, ba dokonce krví nábožné manželky své. „O mne se zde nejedná,“ řekl častěji, „o milý Bože, zachraň jenom šlechetného otce dobrých dětí, zachraň výbornou tu paní! Ten muž a ta žena mohou na světě ještě více dobrého dokázati nežli já, křehký kmet! Mne k sobě povolej!“ — Velice však se radoval z vyřízení chlapců a šel s nimi. V každé ruce veda jednoho, jako dříve otec, vstoupil do skvostného pokoje. Baša byl Antonia posud neviděl. Velice podivil se ctihodné postavě nábožného kněze a patřil na něho několik okamžiků. „Jak hrozné bylo by to bývalo!“ zvolal potom, „kdyby byla taková hlava vinou mojí padla mečem katovským.“ — I šel rychle k Antoniovi a podal mu ruku řka: „Lucius mi odpustil; odpusť mi i ty! Buď mým přítelem, jakož on teď jest.“

Lucius obejmul duchovního maje plny oči radostných slzí. I Antonius plakal radostí, byliť oba velice pohnuti a oba chválili a velebili Boha. Tato podívaná uchvátila velice bašu. „Dovolte,“ pravil, „abych vás též obejmul. A teď pojdte a posadte se ke mně; mámeť spolu mnoho co mluvit! Vy však milé dítky,“ pravil baša chlapcům, „dojděte teď k manželce mé Elmíně. Vypravujte jí, co se zde přihodilo. Řekněte jí, že ji dám prosit, aby mi dala vzkázat, zdali a kdy ji mohu navštívit.“

Okamžitě odběhli chlapci skákající radostí. Přiběhnuvše do pokoje panina volali: „Baša obejmul právě teď otce a učitele našeho. Viděli jsme že měl plny oči slzí. Všickni tři sedí v přátelství a potěšení pohromadě. Manžel tvůj dá se tě ptát, kdy může k tobě přijít.“ S úžasnutím byla už paní slyšela, že manžel její mysl svou zjinačil a k Luciovi a Antoniovi milostivým se prokázal. Očekávala, že na ni také nezapomene, a byla tedy z tohoto poselství nad míru potěšena. Plakala radostí a objímala děti, které jí ruce líbaly. „O běžte, běžte,“ pravila „řekněte manželovi mému, že se těším nevýslovně na něho.“ Chlapci odběhli, víc letěli nežli šli. Abdalach bez meškání vstal a šel k manželce. Ve dveřích se zastavil řka: „O nejmilejší Elmíno! můžeš mi odpustit? Ach, těžce jsem tě urazil. Mnoho úzkosti a nářeku jsem ti způsobil. I chtěl jsem tě dokonce dát usmrtit! O nehněvej se na mne!“ S rozevřenou náručí běžela Elmína proti němu volajíc: „Ach, nikdy jsem se nehněvala na tebe; pořád jsem se jenom za tebe modlila.“ — „Modlitba tvá,“ pravil baša laskavě, „nebyla nadarmo. Vynaložil jsem byl dříve všeho, abych změnil smýšlení tvé, nyní však zjinačil Bůh mysl mou. Nemám teď nic proti tomu, že jsi křesťankou a doufám, že budu ještě sám křesťanem.“

Sedli na pohovku. Paní vypravovala, kterak poznala chlapce, kterak na pohnutlivé, dětinské řeči chlapců Antonia povolati dala, kterak turci

otce jejich, jakožto zajatého sem přivedli, a kterak ho dětem zas navrátila. „Myslím si,“ pravila konečně, „že to všecko Bůh tak řídil. Zdálo se mi, že nemohu jinak jednati. Dáš mi zajisté za pravdu.“ — „Dobře učinila,“ pravil baša, „já bych byl též tak jednal, jen že ne tak dobře, jako ty. Díky vzdávám Bohu s tebou.“ Při tom hleděl nábožně k nebesům. „Teď ale pojd,“ doložil, „přátelé naši čekají na nás. Ztrávíme blažený večer pospolu.“

Ruku v ruce vstoupili baša a manželka do pokoje. Tvář jeho skvěla se radostí. I ona se usmívala, majíc oči plné radostných slzí. Lucius a Antonius projevovali jí radostnou soucitnost. Všickni byli plni blaženosti, i chlapei. „Budeme pospolu večerět,“ pravil baša, „na oběd jsem dnes beztoho ani nepomyslel, a vám se bezpochyby též tak vedlo.“ Za chvíli bylo prostřeno. Veselejší a blaženější společnost nebyla tak snadno u stolu. Když se připozdívalo, poslala Elmína chlapce spat, protože jim bylo na očích ospalost vidět, baša však zabral se s manželkou, Luciem a Antoniem tak do nábožného rozmlouvání, že zůstali až dlouho přes půlnoc pospolu.

Částka šestnáctá.

Velké odhodlání.

Následujícího jitra konal baša Abdalach úřední práce, jichž mnoho na něho čekalo, tak že

neměl až pozdě na večer ani svobodné chvílky. Mnoho úředníků přišlo, aby mu dali účet ze správy své za jeho dlouhé nepřítomnosti. Tak to chodilo každý den a trvalo několik neděl. Elmína byla ten čas pořád skoro ve svých pokojích. Antonius a Lucius pracovali jako dříve zase v zahradě. Toužení po milovaném domovu ozývalo se mocně v srdcích jejich. Lucius dal po synech Elminu upomenouti na slib její, že ho propustí odsud, a paní o tom promluvila s bašou, kterýž přišel do zahrady a pravil Antoniovi a Luciovi: „Mohu si to snadně pomyslit, že toužíte po tom, abyste se dostali z této nekřesťanské země do vlasti své. Avšak zima je přede dveřma. V tomto chladném čase není dobře cestovati. Z upřímné laskavosti k vám nemohu vás ještě propustiti; musím se však vyznati, že to činím také i k vůli sobě. Jakkoli mi na tom záleží, abych vás nevydával zbytečným obtížnostem a nebezpečenstvím, tedy se mi jedná také předce i o mne sama. Rád bych užil ještě déle vašeho poučného a příkladného tovaryšstva. Ctihodného Antonia bych už dokonce nemohl oželeť; záležití mi teď na spasení duše mé více, než na vší slávě světské. Prosím vás tedy, zůstaňte ještě s námi.“

S radostí svolili k žádosti jeho a on ztrávil teď s nimi všecky své prázdné chvíle. Zvláště s Antoniem dlouho rozjímával o křesťanském učení. Často pozdě v noci, když viděl světlo v malé komůrce, již Antonius v zahradním domě obýval,

kradl se tajně z bázně před turky k němu, jako někdy Nikodemus ku Kristu Pánu, obávaje se židů. Turci však všimli si toho předce, a nechtělo se jim to nikterak líbiti, že zachází baša tak důvěrně s křesťanem Luciem a dokonce s křesťanským knězem Antoniem. Pozorovali však, že nebyl baša od té doby tak prchlivý, nýbrž mnohem vlídnější a mírnější; že neodbývá nikoho, kdo si mu chtěl postěžovati, aby ho neslyšel; že napravuje zase mnohou křivdu, které se v překvapenosti dopustil; a tak byli spokojeni. „Teď se máme lépe pod ním,“ říkali, „a tak je to dobře.“

Antonius mluvil o pravdě, kráse a svatosti křesťanského náboženství tak živě a jasně, že se bašovi vždy více líbilo. Nábožný ten a osvícený duchovní počal s prvopočátečním hříchem prvních rodičů a o zaslíbení Vykupitele; prošel nejstarší zvěstování proroků, která se všecka vyplnila na Ježíši Kristu; vypravoval pak zcela prostě život Pána Ježíše — o zázračném narození, o andělech, pastýřích, třech králích, jenž přišli k jesličkám — o křtu Páně, otevřených nebesích, o hlasu Páně, jenž se dal s hůry slyšeti — o nebeském učení Kristovu — o předpovědění Jeho, které se tak vyplnilo, jako proroctví o Něm — o dobročinných zázracích Jeho — o umučení Jeho, o trnové koruně a kříži, o neskončené lásce Jeho, s kterou pro člověčenstvo smrt podstoupil a za vražedníky své se modlil — o slavném vzkříšení Jeho — o andělech a ženách u hrobu — o na nebe vstou-

pení Páně — o seslání Ducha Svatého a kterak apoštolé, osvícení a roznícení Duchem Svatým do celého světa šli hlásat mocnými slovy i skutky radostné poselství o Ježíši Kristu, Spasiteli hříšného světa

S velkou pozorností poslouchával Abdalach, a často byl při tom srdečně pohnutý. Co však slova nábožného muže ještě důtklivějšími činilo, to bylo utěšení u víře a nábožné nadšení, s kterýmž mluvil — a přede vším celé jeho živobytí, které se s učením jeho tak krásně srovnávalo. Baša přemýšlel velmi opravdově o všem tom, co za celý ten čas byl slyšel a viděl. Mnohou chvíli sedával samotén v pokoji, anebo se procházel v krásné podzimní dny v stromořadích zahradních zamyšlený, a rozvažoval všecko v srdci svém. Jednou přišla manželka jeho na zahradu a naleznouc ho, an sedí na osamělé lávce, pravila: „Proč jsi pořád tak zamyšlen a vždy samotén? Nač myslíš?“ — „Ach.“ vzdychnul Abdalach, „vždyť si to můžeš snadno pomysli! Náboženství, kteréž ty nyní vyznáváš, je mou jedinou myšlenkou. Právě jsem teď myslil na naše dva přátelé. Jsou to jak náleží šlechetní lidé. Antonius je tak od srdce skroušený, tak tichý, tak naplněný láskou k Bohu a lidem, tak prostý, poctivý a upřímný, že se mu nemohu ani dost nadiviti. I Lucius je výtečný muž. Jakkoli je ve věcech pozemských tak velice zkušený, tedy je daleko vznešený nad statky, slávu a rozkoše tohoto světa. Tito dva

křesťané nelpí už na ničem pozemském. Jsou celí proniknuti láskou k Bohu a lidem; mysl jejich je pouze k tomu obrácena, aby sloužili Bohu, a lidem dobrodiní prokazovali. O jaký je rozdíl mezi těmato dvěma muži a zpupnými, peněz chtivými, krvežíznivými, vilnými turky, jací jsou skoro všickni. — A pak ti dva útlí chlapi, Timoteus a Filemon! Jak velice milují otce! jak se přidrží celou duší učitele svého a slov jeho! Jak jsou poslušni každého pokynutí! Jak přívětivi a veseli jsou vždycky! Nad čímž jsem ale nejvíce užasnul a nač do smrti nezapomenu, to je srdnatost, s kterouž byli hotovi umřít, plni nejživější žádosti a nejpevnější naděje, dostat se do nebe s milovaným otcem.“

„A také ty, má nejmilejší Elmíno byla jsi ovšem vždycky mou dobrou, vlídnou, milovanou hodnou manželkou. Od té doby však, co jsi křesťankou — o nemysli snad, že ti chci pochlebovati! — připadáš mi jako bytost nebeská. Když jsem, aniž jsi toho pozorovala, na tebe v nábožnosti tvé a vroucí modlitbě hledíval, zdála ses mi býti vždycky jako proslavena! A s jakou laskavostí odpustila jsi mi spurné, mstivé chování mé, vzteklost mou tigrovskou, s kterouž jsem tě o život chtěl připraviti! Nikoli — nejen žes mi odpustila! — vždyť ses na mne ani nehněvala! — ba ani ses na mne nehoršila!“ Slze měl v očích a obejmul ji; dokončiv pak řeč svou pravil: „Náboženství, které lidi tak dobrými dělá, musí býti

svaté náboženství! Jsem teď odhodlán, státí se též křesťanem! Tento můj úmysl je pevný a nezvratný!“

Částka sedmnáctá.

Křesťanské služby Boží.

Úmysl svůj, státí se křesťanem, vyjevil baša Abdalach svým dvěma přátelům. Oba byli z toho velice potěšeni a děkovali Bohu. „Jen že to musí teď ještě tajno zůstatí,“ pravil baša. „K tomu mám důležité příčiny. Zatím však bych měl rád zde v paláci svém křesťanskou kapličku, A jak myslím, dala by se dobře zřídití, aniž by si toho turkové povšimli. — Když jsem byl jednou v Cařihradě u jistého křesťanského vyslance, viděl jsem takovou kapličku, která se mi už tehdá pro bohatě ozdobené oltáře a krásné obrazy velmi dobře líbila — ovšemť jen v ohledu na umění. Myslím, že se hodí na kapli nejlépe ten pokoj, v němžto jsem posud klenoty a poklady své ukládal a kamž jsem málo kdy některého člověka pustil. Vy však, přátelé, musíte mi být k tomu pomocní, abych myšlenku tu provedl.“

Lucius, jakožto řádný a zběhlý obchodník, nabídnul se, že opatří stříbrné a zlaté nádoby k službě u oltáře. Antonius vzal na se, obstarati misál, rituál a jiné potřebné knihy i kněžská roucha.

„A já,“ pravil baša a hladil si radostně vousy, „dám vám na to hned víc peněz, nežli může být k tomu potřeba. Dejte jen všecko udělat velmi skvostně a co nejkrásněji. Spolu se smluvte o všecko ostatní. Dbejte o to, aby přišlo všecko na hranice zemské náležitě v bedny složeno s nápisem na mne. Postarám se, aby sem přišly bez průtahu bedny bez tejrání a prohlížení od celníků a pomezní stráže. Manželce mé však nesmíte teď ještě nic o tom říci. Rád bych ji překvapil.

Pro velkou radost bašovu přišly bedny dříve, než by si byl pomyslíl. Rád by byl při tom býval, když Antonius a Lucius pokoj ten obraceli v kapli nebo spíše jen v modlitebnici. Avšak důležité úřední věci volaly ho teď do vzdáleného města. Právě to bylo oběma přátelům jeho velmi mílo; chtěli i oni jeho překvapiti. Úhledný stůl z ebenového dřeva sloužil za oltář. Na zeď nad oltářem pověsili krásný obraz v zlatém rámcí. Na oltář postavili Spasitele na kříži ze stříbra a podle něho šest stříbrných svícňů. Ve vedlejším. prostranném a vysokém klenutí, které sloužilo za sakristii, byl uložen skvostný zlatý kalich, drahými kameny posázený, malé stříbrné a pozlacené konvičky na víno a vodu i talíř, na němž stály, všecko krásné vypuklé práce; mimo to stříbrný zvo-
neček ke mši svaté i roucha kněžská.

Když se baša s cesty vrátil a bez meškání do kaple vešel, byl skutečně velmi překvapen. Aniž si byl vzal času, aby se na všecko rádně

podíval a volal už na Elmínu a vedl ji do kaple. Oba všecko vychvalovali, co uviděli. Zvláště však líbil se jim obraz oltářní. Představoval svaté Tři Krále. Elmína byla nesmírně potěšena z Rodičky Boží s Ježíškem, baša obdivoval se také ctihodné tváři svatých Tří Králů. Jejich kroj z východních krajin, čepice na hlavách, které se tureckým turbanům podobaly a zvláště Černý, nabyli vši jeho pochvaly. I hvězdu, která se vysoko nad nimi třpytila, pozoroval s potěšením. „I mně,“ pravil, „nechal Bůh vzejíti hvězdu. I já se budu s těmito svatými Králi klaněti božskému Vykupiteli.“

Přiblížil se den, určený ke křtu bašovu. Antonius vyučoval ho po několik dní horlivě o křtu svatém a o svatém tajemství oltářním. Provázen manželkou a přítelem Luciusem vstoupil baša do kaple. Svíce na oltáři hořely, misál byl rozevřený. Baša však a Elmína divili se, že tu není ještě Antonia. I Luciovi bylo divno, že nevidí synů svých, kteří sem byli už dříve šli. Avšak tu vystoupili ehlapci z postranních dveří v kostelních komžích, aby přisluhovali u oltáře, totiž aby ministrůvali. Antonius byl je v tom dle potřeby vyučil. Sám kráčel za nimi v skvostném ornátě a šel k oltáři. Jadrným hlasem složil baša před oltářem vyznání víry. Antonius ho pokřtil. Na žádost svou obdržel na křtu svatém jméno: Pavel. „Posud,“ pravil „byl jsem Šavel; dejž Bůh, aby byl ze mne Pavel.“ Lucius byl kmotrem. Elmína rozplývala slzami nejblaženějšího pohnutí srdce.

Rozpomenula se na to, jak byla též ona křtěna a kterak byla od toho času tak blažena, takřka do nebes přenešena. Pak sloužil Antonius nej-
světější oběť mše svaté, při čemž novokřtěný a manželka jeho, plni nábožné toužebnosti, svatých tajemství oltářních účastni být chtěli. Při „Svatý, svatý, svatý!“ a při pozdvihování nejsvětějšího těla a krve Páně zvonili chlapci. Abdalach a manželka jeho, více z pobožnosti, nežli proto, že tomu byli vyučeni, tloukli se v prsa, pokleknouce a kláníce se. Při svatém přijímání podal duchovní také Abdalachovi a manželce jeho chleb života věčného. Oba se modlili, pohřížení v nejhlubší úctu a pokoru.

Po mši svaté šel Antonius a přísluhující chlapci do sakristie. Mohlo to asi čtvrt hodiny trvat, nežli s nimi zase v obyčejném obleku vystoupil. I on se modlil skroušeně za nově pokřtěného a manželku jeho. „Synu můj a dcero má,“ pravil přistoupna k nim, „dejž Bůh, aby vám tyto služby svaté sloužily k životu věčnému!“ Abdalach obejmul ho, Elmína mu políbila ruku. Každý pak šel do svého pokoje, aby se tam ještě modlil a v rozjímání o Bohu shromážděn v mysli setrval.

Částka osmnáctá.

Rozloučení.

Vždy toužebněji žádal si Lucius navrátit se do vlasti se synama. „Nemohu ti to mít za zlé,“

pravil baša. „Aniž já nemám úmysl na vždy zůstatí v zemi této. Avšak nemohu hned odjetí. Mnoho křivdy, kterouž jsem zpáchal, musím ještě napravití. Nechciť odprchnouti jako pronásledovaný zloděj. Hodlám sultánovi účet položití ze zprávy své, a jak se sluší chci ho prositi o propuštění. Až pak zví později, když se odstěhuji, že nejsem už turkem, tedy bude musit předce říci, že jsem netoliko poctivým člověkem zůstal, nýbrž ještě poctivějším se stal. Nemá míti příčiny, aby mohl tupiti víru, kterouž jsem já teď přijal. I velké jmění, kteréž manželka moje zdědila, chci přivéstí v bezpečnost. Nechci jí, ani chudým křivdy učiniti. Ona zajisté jmění svého k prospěchu nuzných lépe vynaložití dovede, než kdyby se dostalo kdo ví do jakých loupeživých rukou. Ve všem chci jednati jako muž a jako křesťan.“

Elmína měla o to péči, aby Lucius a oba synové jeho znova a co nejlépe ošaceni byli. Mezi křesťanskými otroky v městě nacházel se jistý mladý človíček z Uher, kterýž byl výborný krejčí a svým výtečným dílem pánu svému mnoho užítku přinášel. Elmína poslala pro něj a ptala se ho, zdali by si důvěřoval zhotoviti uherský oblek pro Luciusa a syny jeho, a jestli by se chtěl pustiti do té práce? „O s tisícrou radostí!“ zvolal, „umím ještě lépe dělat uherské než turecké šaty. A zajisté vypadnou tak dobře jako můj mistrovský kus. Všickni mistři a tovaryši z celých Uher,

kdyby byli svoláni, musili by je také prohlásiti za mistrovské dílo.“ I prosil, aby směl vzít míru. Elmína dala zavolati Timoteusa a Filemona. „To je veselé,“ pravil krejčí, podívaje se na ně „a ušetří mi mnoho práce. Jenom jednomu mladému panáčkovi potřebuji míru vzít a mohu dle ní pro oba dva šaty přistříhnout a ušít.“ Na to ho nechala Elmína od chlapců vést k otci Luciusovi. Za nějaký čas přinesl pilný mladík šaty. Byly jako nality. Elmína chválila dílo, zaplatila od práce, a darovala mu ještě něco řkouci: „Na mou prosbu koupí tě nepochybně baša od pána tvého a daruje ti pak svobodu.“ Obratný tovaryš poklonil se hluboce, políbil paní ruku a pln radosti a nejvyš potěšen poskakoval ze dveří. Trvalo to však ještě celý rok, než mohl odjeti Lucius a synové jeho. Abdalach je chtěl provoditi až k pomezímu městu, kde měl něco úředního co dělat. Vždycky však mu v tom překážely jiné záležitosti. Z mateřské upřímnosti hleděla Elmína tak dlouho zdržeti odjezd, jak se to jen slušelo. Lucius roznemohl se povážlivě a po delší čas trvalo to, než se zase zotavil.

Konečně rozbřesklo jitro k odjetí určené. Abdalach, Lucius a synové jeho byli posnídali. Všickni byli hotovi k odjezdu. Tu se dali oba chlapci do hlasitého pláče. „Co je vám, milé dítky?“ ptala se Elmína, „proč pláčete?“ „Ach, ach!“ volali oba, „proto že tě musíme opustit.“ I líbali její ruce a kropili je slzami. „Ach, tedy proto?“

pravila Elmína. „Nu, nu, milé dívky, buďte dobré mysli; vždyť se zas brzy shledáme.“

I blížili se oba vzdychající a horké slze prolévající drahému učiteli svému Antoniovi, aby se s ním rozloučili. Abdalach pravil: „Vyť pláčete, jako byste musili se světa; vždyť jdete jenom do jiné země, do milované vlasti své — a my přijdeme brzy za vámi. Brzy, brzy se tam zase všickni shledáme.“ — „Tak jest!“ přisvědčil Antonius. „A tak je to též, když někdo z našich příbuzných buďsi otec nebo matka, bratr nebo sestra, cestu na věčnost podstoupiti musí. Jedná se přitom jen o malou chvíli. Tam, tam v nebesích, naší pravé vlasti, doufáme, že se zas všickni shledáme. Pročež se potěšte milé dívky! Při každém rozloučení je nejlepší potěcha křesťanů: Opět se shledáme — buď v tomto neb na onom světě.“

Chlapci utřeli slze a byli pokojnější. Vůz na cestu připravený přijel ke dveřím; tlupa udatných janičarů seděla již dávno na koních, aby ho provodili. Abdalach s Lucusem vsedli do vozu, Timoteus a Filemon vskočili tam též a sedli po koních. Všickni podali z vozu Elmíně a Antoniovi ještě jednou ruku. Chlapci pak vláli ještě dlouho bílými, slzami smáčenými šátky. Brzy však se bratříčkové opět rozveselili. Mnoho potěšení dělaly jim hory a doliny, lesy a role, městečka a vesnice, což všecko podle vozu téměř uletovalo. Nemohli se tomu ani dost nadiviti. Některé kra-

jiny s lesem a skalinami byly nevyrovnaně krásné. Všickni ve voze děkovali Bohu, že stvořil ten svět tak krásně.

Částka devatenáctá.

Obchodník v klenotech.

Šťastně dostal se vůz do pomezního města. Dva napřed poslaní janičaři na jízdecko rozhlásili to už den před tím v městě, že přijede baša. Bylo tedy u brány městské i na silnici množství lidí, aby ho viděli. Baša sestoupil s vozu ve velkém domě, jenž byl pro pocestné všeho druhu velmi dobře zřízený, a velel, aby mu dán byl největší a nejlepší pokoj, jenž nevyhlížel ovšem skvostně, byl však pořádný a z oken byla daleká, překrásná podívaná přes hranice do Uher. Lucius přistoupil k oknu, a když spatřil hory domova svého, vstoupily mu slze do očí. Pohlednul k nebesům a vzdával Bohu díky, že mu po tolika utrpeních připravil šťastné navrácení do vlasti.

Mezi tím vstoupil do pokoje muž v hezkém tureckém oděvu s úhlednou truhličkou pod pažím, poklonil se hluboko před bašou a pravil: „Neračte, slovutný pane, ničeho poroučeti z mého zboží? Mám na prodej samé klenoty a nejskvostnější šperk pro pány a paní. Nejlepší zlato, nejkrásnější drahé kameny! Všecko dobré a pravé

a laciné. Dám vše co jen možno za nejlevnější cenu!“ Nežli Abdalach odpověděl, byl již prodavač zboží na stůl vyložil. „Vaše jasnost,“ pravil, „měla by z těchto prstenů a náramků vykládaných diamanty, rubíny a jinými drahými kameny; nebo z těchto zlatých řetízků na krk nejmilejší chotí něco domů přinest.“ Lucius přikročil teď také k stolu, podíval se na zboží, jemuž jakožto obchodník velmi dobře rozuměl a pravil: „Zlato je špatné, sotva šestikaratové, a kameny jsou všecky falešné.“ — „I chraň Bůh!“ zvolal prodavač. „Kdo by to řekl, špatně by rozuměl zlatu a drahým kamenům. Výsost pán tuto,“ pravil, kloně se proti bašovi, „je pravý znatel, jakž jsem já to hned pozoroval.“ Lucius podíval se bystře na prodavače, a položil mu ruku na rameno zvolaje: „Darebáku! znám tě už dávno. Tys mě chtěl také jednou ošidit. Ano, jednoho měšťana z otcovského sídla mého ošidil jsi skutečně o velké peníze. Ten hodný člověk byl by se stal žebrákem, kdyby se ten podvod nebyl konečně předce prozradil.“ — „Tomu tak není,“ volal šejdíř, „ten pán se mejlí! Jaktě živ jsem pána neviděl! Ani nevím, kdo je?“ Předce však si povšimnul zlostného pohledu bašova, kterýž na něho přísně hleděl, a pravil dále: „Inu, ať je podivný ten pan křesťan kdo chce: jak vidím, zkažil mi už prodej; nevydělám tu nic.“ I sebral zboží rychle a chtěl odejít. Teď vešli do pokoje Timoteus a Filemon. Otec byl jim dovolil podí-

vat se trochu po městě. Timoteus hnedky zvolal: „To je ten člověk, jenž nás ukradl.“ — „Ano,“ pravil Filemon, bystřeji se na něj podívaje. „On to je.“ Oba chlapci však vypravovali takto: „Hned jak jsme sem vjížděli, bylo nám to město jaksi povědomo. Velmi dobře upamatovali jsme se, že jsme tu už jednou byli.“ — „A právě v tomto pokoji prodal nás ten člověk,“ pravil Timoteus, po pokoji se ohlížeje. „Zde na tomto stole byli mu za nás peníze vysázeny.“ — Filemon pravil: „Hospodský, jenž tehdy při tom byl, měl s námi velkou útrpnost; nemohl nám však pomoci. Teď však nezdá se, že nás už zná . . .“ Obchodník s truhličkou pod paždí stál pln strachu. Předce však všechno zapíral. I zaříkal se na to zvolaje: „Pán Bůh ví, že ty útlé, mladé panáčky neznám. Který člověk mohl by se také opovážit, odvest a zašantročit najednou takové dva krásné panáčky, jenž jsou u vznešeného baši v tak velké milosti. Takový proklatý zlosyn nebylby hoden, aby ho země nosila!“

Abdalach dal zavolat hospodského a tázal se ho, zná-li ty chlapce. Oba přistoupili k hospodskému. On se na ně pozorně díval a pravil pak: „Ano, teď se na ně pamatuji. Z počátku nemohl jsem je poznat, protože oba už hodně vyrostli. Avšak velká jejich podobnost, které jsem se už tenkrát divil a která by i teď ještě ani větší být nemohla, je mi jistým znamením, že jsou to skutečně oni dva chlapci, které tento muž zde v tom

pokoji prodal. Nemohu však ostatně o něm nic jiného povědít. Od toho času jsem ho už neviděl a také o něm nic neslyšel.“ Teď dal zavolat baša kádyho, totiž soudce městského, jenž se byl právě nechal ohlásiti a v síni čekal. Abdalach mu povídal, z čehož je muž ten obviněn, a ptal se, co o něm kády ví. Sudí pravil: „Muž ten byl mi posud zcela neznámý; neboť tu nejsem déle než rok, a poněvadž teprva před několika dny zas do této krajiny přišel, vidím ho teď ponejprv. Dle popisu, jejž mi lidé moji o jistém podezřelém obchodníkovi v klenotech učinili, je to tenhle. Jak jsem slyšel, vydává se brzy za turka, brzy za křesťana. Dle jistých zpráv ale, za něžto se však zaručiti nemohu, je polský žid. Nechť si však je co chce, byl by neušel mojí bedlivosti. Sluhům soudním a vyzvědačům dal jsem nejprísnější rozkaz, aby pásli po něm a dopadli ho při nějakém šejdířském kousku. Teď však je podvodník už vypátrán a odkryt, ovšem bez mého a mých lidí přičinění, pouze bystrým okem vaší jasnosti.“

Na to žádal Abdalach Luciusa, aby povídal předešlý podvod toho člověka. Lucius vypravoval takto: „Šejdíř ten prodal směnku jistému řádnému, dobrosrdečnému obchodníkovi z mého sídla, jehož lidé ovšem za příliš moudrého neměli, a vzal za ni peníze. Ošizený, teprva když si chtěl dát za papír ten peníze vyplatiti, shledal k svému uleknutí, že je směnka nepravá. I žaloval toho člověka. Podvodník ale zapíral, že směnka, kterou

mu u soudu okazali, z ruky jeho vyšla a ujišťoval, že dal obchodníkovi docela spravedlivou směnku. Podvedený kupec přišel v bídě své ke mně. Ujal jsem se toho dobrého, politování hodného člověka. Poručil jsem ho svému advokátovi slíbiv, že všecky útraty zapravím. Podvodník byl zavřen. Opatřil si však velmi lestného zastavatele a vzniknul z toho soud. Po dosti dlouhém čase byl konečně vyřknut rozsudek: že má podvodník přijaté peníze navrátiti a veškeré útraty soudu zapraviti. Přestálé vězení několika měsíců uchal soud platit za trest. Poněvadž ale ještě jiné zlé kousky na něho se pronesly, má prý býti dán pod úřední dohlídku, dokud se nepolepší. Advokát jeho ptal se ho: „Co teď budeme dělat? Podrobíme se výroku tomu, anebo se budeme odvolávati na vyšší soud?“ Odpověď, kterou zlosyn dal, je obzvláštní, a advokát jeho vypravoval ji jedenkrát se smíchem ve velké společnosti. „Inu,“ pravil prý odsouzený advokátovi, „k placení se konečně odhodlám, jakkoli nerad, ale kdybychme jen to *polepšení* nějak odkliditi mohli!“

Všickni se smáli. Baša však pravil velmi přísně: „Zlosynovi se ovšem podařilo, odlouditi se úřední dohlídce, a patrně je, že neměl také nikdy ani pomyslení na polepšení, nýbrž setrval ve své nešlechtnosti. Ačkoli však ani já ani jiná světská moc k polepšení přinutit ho nemůžeme, tedy předce mohu zameziti, aby již déle zlé ne-

páchal. Věc ta je mi zcela patrna, dalšího vyšetřování není třeba. On zůstal zatvrzelým zlosynem a ukradl, sotva byl vězení sprostěn, ty dvě děti, dílem aby se pomstil, dílem aby si k vydaným za soud penězům zas pomohl. Tak jako jindy falešnými směnkami podváděl, tak podvádí teď falešnými kameny. Spoutejte bezbožného lupiče dítek a odvedte ho jako otroka do olověných dolů. Tam ať pyká za své hanebné činy při těžké práci a hubené stravě.“ Lucius pravil: „To je trestající spravedlnost Boží! Zlý ten člověk prodal děti mé v této jizbě za otroky, teď je sám v té jizbě odsouzen k otroctví. Zlosyn může kousky své i dlouho prováděti, aniž za ně obzvláštně trestán bývá: konečně však, opětnými zločiny smělym učiněn, žene se slepě do vlastní zkázy. Pán Bůh každého najde! Kýž by si to všickni lidé vzali za výstrahu a kýž by před vševidoucím okem Božím vždy dobře a spravedlivě jednali.“

Následujícího jitra připravil se Lucius na cestu se syny svými. Abdalach obdařil ho přehojně penězi, aby mu nahradil škodu válkou utrpenou a to co zameškal v obchodu, a tak aby se zamezilo snadnému zpustnutí statku jeho. Obejmul pak Luciusa, chlapci líbali mu vděčně ruce a prosili ho plačíce, aby Elmínu a drahého jejich učitele pozdravil, a ve jménu jejich ještě jim poděkoval. Abdalach přitiskl oba chlapce k srdci, řka: „Vy jste byli mými dobrými anděly. Vy jste, anebo spíše Bůh převrátil skrze vás tigra

v beránka. Neplačte a mějte se dobře!“ Pro pláč nemohli chlapci již promluvit; i otec nemohl mluvit vnitřním pohnutím. Abdalach je provodil až k vozu. „Bůh všemohoucí požehnej a zachovej vás a dobrého otce vašeho!“ volal ještě když vůz odjížděl, „dá-li Bůh shledáme se zas, než se rok s rokem sejde.“

Částka dvadcatá.

Mnich.

Lucius přišel se synama do otcovského sídla. Zpráva, že se navrátil šlechetný ten muž i synové jeho, rozšířila se hned po celém městě. Množství lidí tlačilo se k němu, aby ho pozdravili. „O chvála Bohu!“ volal mnohý dobrý přítel, „že tě zas vidíme! O jak dobrý, jak zázračný je Bůh! A také syny své přivedl jsi s sebou. Myslili jsme že jsou už dávno ztraceni! O jak jsou od té doby velcí a sliční! Utlí chlapečkové jsou teď už jinoši. Nemůžeme Boha ani dost chváliti a velebiti,“

Lucius šel do domu svého, kterýž byl zatím do nájmu dán, neboť se doufalo, že se zas jednou vrátí. Za jeho dlouhé nepřítomnosti sešlo však to stavení velice a bylo docela chatrné. Záležitosti jeho obchodní byly přestaly, nikdo se nenašel, aby v obchodu jeho pokračoval. Měl mnoho co dělat, nežli dům zase opravil a obchod svůj, při

němž mu ovšem synové teď pomoci mohli, zase v řádný běh přivedl. Odebral se na svůj statek. I tam byl přivítán s plesáním i synové jeho. Celá osada sběhla se. Lidé, kteří tenkrát ztrátu malých hošíků bolestně oplakávali, slzeli teď zase ale radostí při pohledu na květoucí mládenečky a jich šlechetného otce. I zde byl zámeček s polností zatím v nájmu. Dům shledal otec téměř na spadnutí a učinil hned přípravy, aby byl vnitř i zevnitř opraven. Z květných záhonků nebylo v zahradě už nic vidět; nasázeltě na nich nájemník řepu a zelí. Jenom štěpnice od Lucia založená poskytovala překrásnou podívanou. Mladé stromky, které on sázel byly vyrostly v košaté stromy, jenž se stkvěly hustým lupením a nesčíslnými květy.

Celý rok uplynul otci i synům v namáhavé práci. Jaro ve vsi své kráse opět se dostavilo. Když byli denně od milého rána až pozdě na večer bez přetržení v temné písárně pracovali, hleděli se na statku zotaviti, oddechli si tu a radovali se z lásky a dobroty Páně v patření na překrásné skutky Jeho.

Jednoho krásného večera na jáře seděli oba mládenci na lavici vedle dveří domovních. Otec měl ještě nějaké psaní psát a chtěl přijít později ven. Tu spatřili na pěšince, která šla nedaleko domu jejich do vesnice, neznámého pocestného, a zdálo se, že se ohlíží po nějakém noclehu. Měl dlouhý hnědý šat a držel v pravé ruce dlouhou,

bílou hůl, pod levým ale paždím knihu. Na hlavě měl černý slaměný klobouk se širokou střechou, na obou stranách nahoru ohnutou. „To je nábožný řeholník,“ pravil Timoteus, „anobo dokonce nějaký ctihodný duchovní z některého řádu.“ — „Zdá se být v této krajině zcela nepovědomý,“ řekl Filemon. „Pozveme ho, aby zůstal u nás na nocleh. To přinese domu našemu požehnání.“ Šli mu naproti. On však vztáhnul obě ruce proti nim a zvolal plný největší radosti: „Pozdrav vás Bůh, nejmilejší synové! O jak velice děkuji Bohu, že jste právě vy první lidé, které v tomto sídle vašem potkávám.“ — „O náš nejmilejší učiteli!“ zvolali oba plni nejživější radosti a běželi v náručí jeho. „O nejmilejší otče Antoniuse! Jaká to radost, že tě zase spatřujeme!“ Nebyliť ho hned poznali v rouchu řádu jeho, které měl teď na sobě, poněvadž ho dříve jen v zeleném zahradnickém oděvu vídali. „O jak se bude otec náš radovati!“ pravili, „pojď pak s námi bez meškání k němu!“ Každý ho chopil za jednu ruku, aby ho dovedli k otci, kterýž byl též tak velice potěšen. Oba ctihodní mužové se objímali se slzami vděčnosti k Bohu. Timoteus a Filemon vzali milovanému učiteli klobouk, hůl a plášť a vedli ho k pohovce aby si odpočinul po cestě. „Sedněte si oba vedle něho,“ pravil otec a sedl mu naproti. „A co dělá přítel náš Abdalach,“ tázal se Lucius, „co dělá manželka jeho? Podaří se jim úmysl, přistěhovati se do naší země?“ — „Myslím že se jim dobře

daří," pravil Antonius, „a doufám, že zde brzy budou. Je tomu však už přes šest neděl, co jsem je opustil. Sběhlo se to takhle: Jak víte, patřím do řádu Františkánského. I záleželoť mi přede vším na tom, abych některý náš klášter navštívil, že jsem ještě živ se ohlásil, do řádu zase vstoupil, a hábitem řehole naší zas oděn byl. Prosil jsem tedy přítele Abdalacha, aby mi dovolil dříve odjetí, nežli on se vydá na cestu; což mi po několika námítkách dovolil. S jakou radostí mě v klášteře přijali, to vám nemohu ani pověditi. Bratři moji klášterní nebyli o mně po truchlivé zprávě, že jsem přišel do zajetí tureckého, nic více slyšeli a považovali mě za mrtvého. S velikou pozorností poslouchali mé vypravování, a chválili i velebili Pána Boha za obrácení Abdalachovo a manželky jeho. I to co jsem jim vypravoval o vás, moji milí synové, a otci vašem, poslouchali se srdečnou podílností a vroucím díkůčiněním k Bohu. Všickni byli potěšeni.“

„Avšak jen dva nejstarší duchovní v klášteře rozpomněli se, že mě dle tváře znali; ostatní byli teprva později vstoupili do kláštera, a jen o mně slyšeli. Oni dva ctihodní kmetové se šedivými vlasy, kvardián a nejstarší duchovní v klášteře, měli tedy ze všech největší radost, že mě zase vidí. Vypravuje příhody své, musil jsem tak mezi nima seděti, jako sedím teď mezi váma, květoucí mládenečkové. Ku konci vypravování řekli mi dvě pamětihodná slova, která si také pamatovati

musíte. Páter kvardián pravil mi: „Pamatuješ se ještě na slova písma svatého, která jsem ti řekl při rozloučení: Hledej rozkoš v Pánu a On učiní, co žádá srdce tvé.“ Slova ta jsou zajisté pravdivá; neboť kdo Boha miluje, nežádá si nic marného nebo nepravého. Tys měl velkou žádost, přispěti k obrácení nevěřících, a vřelou tuto žádost vyplnil teď nejvyšš dobrotivý a milosrdný Bůh.“ Nejstarší pak bratr řeholník pravil: „Tehdá, když ses na cestu ubíral, řekl jsem ti: „Poruč cesty své Hospodinu, a On všechno dobře učiní.“ I tento výrok vyplnil se; Pán Bůh učinil konečně všecko dobře, vzdor všemu protivenství.“ A teď,“ doložil Antonius, „neschází nic jiného, aby byla radost moje úplná, nežli aby tu byl přítel náš Abdalach a nábožná jeho manželka, kteřížto oba s Pánem Bohem zajisté velmi brzy sem dorazí.“ Poněvadž bylo už hodně pozdě a Antonius velmi umdlen, požil jenom ještě něco u večere a odebral se pak na odpočinutí.

Částka dvadcatá první.

Shledání.

Následujícího jitra pravil Antonius Luciovi a synům jeho: „Snad budete dnes ještě účastni velké radosti. Půjde-li všecko dle vůle a nenaskytnou-li se mezi to zvláštní překážky, přijede Abdalach

s manželkou dnes večer. Nevěděl jsem, jestli vám to mám neb nemám pověditi, protože by se vám předce ta radost pokaziti mohla. Mám však za nejlepší, ve všem jednati zřejmě a upřímně.“

Lucius a synové byli radostí již u vytržení, majíce naději, že drahé přátele snad ještě dnes uvidí. Brzy po obědě a dlouho ještě před večerem pravili mládenci: „Teď půjdeme milým našim hostům naproti!“ — „Dobře, milí synáčkové,“ řekl otec. „Jděte napřed, později přijdu za vámi. Zůstanu zatím u milého přítele Antonia. On je po cestě příliš umdlen, aby mohl daleko jít, a samotného nemohu doma nechat.“ Mládenečkové odkvapili. Šli hbitě už celou hodinu v dálku ustavičně hledíce, aniž koho spatřili, leč zde onde rolníka, jenž přicházel z města, avšak jim o cizích pocestných žádný nic pověditi nemohl. „Tamhle přijíždí lehký vozejk na dvě osoby,“ zvolal konečně Timoteus. „Sedí v něm pán a paní; to jsou snad oni.“ — „Ba nejsou,“ odpíral Filemon, „dle kroje jsou to vznešení uherští zemané.“ Vozejk přijel blíže. Najednou zvolala paní v něm: „Timoteuse, Filemone! O milované dítky mé!“ Byla to Elmína. Abdalach volal též: „Pozdrav vás Bůh milí synové!“ I kázal kočímu zastaviti řka k Elmíně: „Slezeme a půjdeme ostatek cesty pěšky.“ Oba sestoupili a pozdravili se s oběma mládenci tak laskavě, jak se jenom nejlepší rodičové a milované děti při shledání vítati mohou. „Jak se má otec váš?“ ptal se Abdalach. „Dostal se

k vám šťastně Antonius?“ ptala se paní. — „Mají se oba tak dobře, že se jim nemůže lépe vésti,“ odpověděli potěšení mládenci. „Jsou plní radosti, že se zase shledali, a s velkým potěšením čekají také na vás.“ Timoteus ptal se Abdalacha: „Propustil tě sultán předce?“ — „Velmi nerad,“ odpověděl Abdalach, „avšak velmi milostivě. Též mi dovolil, konati cestu do křesťanských zemí. Obdaroval mě také ještě čestnou šavlí, aby prý se mi odměnil za věrnou službu mou.“ Filemon se ptal Elmíny: „Jakž pak jste přišli k tomuto skvostnému uherskému oděvu?“ — „Což jsi zapomněl na onoho výborného tovaryše krejčovského,“ pravila paní, „jenž ušil vám a otci vašemu ty krásné šaty? Manžel můj ho koupil. Když byl nějaký čas v domě našem a já se o jeho věrnosti a poctivosti přesvědčila, rozkázala jsem mu, aby ušil uherský oblek pro Abdalacha i pro mne. Nad tím skákal tovaryš radostí.“ — „Tento váš rozkaz,“ pravil, „naplňuje mě nejblaženější nadějí. Z toho vidím, že se teď brzy svobodně a veřejně k náboženství křesťanskému přiznáte.“ — „Ovšem,“ řekla jsem já, „avšak to musí teď ještě v tajnosti zůstat.“ — „Toť se rozumí,“ pravil krejčí, „protož budu v sedničce své pracovati při zamčených dveřích. Včera večer, když jsem přisluhoval u stolu, upustil jsem na zem krásnou velkou mísu z nej-skvostnějšího majolíku, že se celá roztloukla. Řekněte jen, že jsem za to v pokojíku svém zavřen.“ — Tak mluvil ten mladý, trochu lehkovážný člo-

věk. Já to ovšem neřekla, lidé však v domě myslili předce, že byl pro tu škodu zavřen a já to nepovažovala za prospěšné, bludné to mínění jim vyvracet. Krejčí ušil šaty výborně. Chtěli jsme ho vzít s sebou, on však prosil, aby se směl navrátit k svým starým rodičům. Dovolili jsme mu to a opatřili ho penězi na cestu. Nad tím slzel radostí a budoucího dne dal se na cestu.“ Timoteus ptal se Abdalacha: „Vykonali jste dlouhou tu cestu samojediní s manželkou?“ — „O nikoli,“ odpověděl Abdalach. „Výborný setník Omar, jenž se stal také křesťanem, provázel nás.“ — „Ale což pak dělá dobrá komorná Cerína,“ ptal se Filemon Elminy, „která k nám projevovala tolik lásky a tolik práce s námi měla, dokud jsme byli ještě chlapci?“ — „I ta je u mně,“ pravila Elmína, „je teď také křesťankou.“ Mládenci se ptali na některé jiné křesťanské otroky a otrokyně, jenž se před jinými vyznamenávali křesťanskou trpělivostí a odevzdáním se v otroctví své, a oběma bratřím vždycky mnoho přívětivosti a ochotnosti byli prokazovali. „Některé,“ pravil Abdalach, „vzali jsme s sebou, chtěliť dobrovolně u nás v službě zůstat. Ostatním, kteří toužili po domovu, po rodičích nebo přátelích, daroval jsem svobodu, opatřil je vším, čehož potřebovali na cestu, a zjednal jsem jim příležitosti, že se mohli bezpečně domu dostat.“

Elmína vypravovala že Arma, ona mladá turecká otrokyně, která k ní přede všemi jinými

největší lásku, věrnost a přítulnost na jevo dávala, také na víru křesťanskou se dala a s nimi přijíždí. Na křtu svatém obdržela jméno oné věrné děvečky v skutcích apoštolských: Rhoda.“ — „Kde však jste nechali všech těch lidí?“ ptal se Timoteus. „Proč nejsou s vámi?“ Elmína odpověděla: „V městě, kde jsme byli včera na nocleh. Řekli jsme jim, aby tam zůstali, až jim pošleme další zprávu. Bála jsem se, že bychme přivedli dobrého otce vašeho i vás do nesnází, kdybychme tolik lidí s sebou přivedli.“ — „Zajisté,“ dotvrzoval Abdalach, „kdyby taková tlupa lidí najednou dům přepadla, toť by bylo jako ve vojně!“ — „O nestarejte se,“ pravili mládenci, „místa nám neschází; vždyť bychme se byli srovnali; avšak se to dá teď ještě snadněji zařídit.“

Částka dvadcatá druhá.

Večere.

Za takové a podobné rozprávky blížili se vesnici Abdalach a Elmína, provázeni oběma mládenci. Když byli už jenom čtvrt hodiny vzdáleni, přišli jim naproti Lucius a Antonius. Abdalach a Lucius obejmuli se s velkým pohnutím; Elmína podala ruku příteli Luciovi. I vzali ho Abdalach s Elmínou uprostřed sebe a mluvili s ním co nejprívětivěji a nejhorlivěji. Měli si tak mnoho

co povídati, že se nemohli dostat ku konci, ba sotva na začátek. Antonius krácel uprostřed mládenců. Plní potěšení vypravovali mu všecko, co byli od Abdalacha a Elmíny uslyšeli a Antonius, jenž z toho moc ještě nevěděl, poněvadž z Turecka už před několika týhodny byl odešel, radoval se nad tím velice.

Když všickni k záměčku přišli, pravil vážně Lucius k Abdalachovi a Elmíně: „Pokoj Páně přijdiž s vámi do tohoto domu a zůstaň vždy v něm! — Příbytek tento je ovšem jen malý a skrovný, v přirovnání k velkému, skvostnému paláci, jejž jste opustili z lásky k Bohu a Kristu Ježíši. Všecko však co mám, je vám k službám. V křesťanské lásce a s díkůčiněním k Bohu požíjeme dobrých darů, které nám poskytuje. Doufám, že zde budeme velmi spokojeně a radostně spolu živi.“ — „Zajisté,“ pravil Antonius. „Nezáleží to na zdech, okrášlených zlatem a hedbávnými čalouny. Nemohouť nám poskytnouti pokoj srdce a pravou blaženost, která se jen v Bohu nalezá. Leckterýs chudobný člověk žije v chýži své spokojeněji a blaženěji než mnozí boháči v nej-skvostnějších palácích.“

Vešli do domu; na stole bylo už přistrojáno. Elmína dívala se s potěšením na kulatý, úhledný stůl, zvolala však: „Proč pak je prostřeno jen pro čtyry? Což nebudou s námi jísti Timoteus a Filemon?“ — Mládenci pravili: „Těší nás velice, a klademe si za velkou čest, u stolu smět sloužiti

své druhé matce a manželů jejímu, svému velikému dobrodinci. Nedáme jinak, nežli že budeme přisluhovati.“ Byli však při té práci tak pozorní, tak obratní a rychlí, tak ochotní a přívětiví, že vyznal Abdalach, že nebyl při vši své bývalé moci a slávě od svých bázlivých otroků nikdy tak obsloužen. „Láska jde nade všecko,“ řekl Antonius, „co se děje toliko z bázně a přinucení, anebo pro peníze, ničím není. Pánům i služebníkům působí to jen příliš často nelibost a mrzutost.“ Když byla večeře s polovice odbyta pravila Elmína: „Teď to ale už déle nemohu vydržeti, abych vás milí synáčkové jako sloužící viděla. O pojďte, přisedněte k stolu! Je zde místa dost a jídel ještě v hojnosti.“ — „Ano,“ přisvědčil Abdalach, „Timoteuse sedni semhle mezi mne a otce.“ — „A ty milý Filemone,“ pravila Elmína, „posad se tuhle mezi mnou a milovaným učitelem našim.“ — Mládenci se zdráhali řkouce: „O, my jsme už syti radostí, nejde nám docela nic o jídlo.“ Elmína pravila: „Krásné to je, zná-li člověk ještě vznesenějších potěšení než pokrm a nápoj; předce však zvyšují se také radosti při stolování díkůčiněním k Bohu a pohostinstvím.“ Antonius vyřknul jediné slovo: „Poslechněte!“ a okamžitě sedli oba k stolu. Elmína předkládala jídla Filemonovi, Abdalach Timoteovi a oba jedli. Na stole stálo též víno v úhledných nádobách. Abdalach a Elmína pili mezi jídlem pouze vodu. „Teď ale,“ pravil otec Lucius, otevřev zacpanou lahvici, „toto

víno musíte aspoň okusiti! Víno to je velmi vzácné, jesti tokajské. Jak vidíte pívámo je proto jen z malých skleniček. Připíte pak nám,“ volal s úsměchem, „sice bych vás držel ještě za turky.“ — „Nuže tedy budu pít,“ pravil Abdalach. „Je to ponejprv co piju víno; neboť jak jste prvé podotknul, zapověděl prorok Machomet víno Turkům naprosto.“ Abdalach pil a vypil hned plnou skleničku; Elmína ovlažila jen pysky. Manžel její však připustil to rád, když mu Lucius ještě jednou nalil. „Mezi mnohými jinými věcmi,“ pravil na to, „které nemohu tomuto falešnému proroku odpustiti, je také to, že zakázal Turkům tak výborný nápoj.“ Antonius, jenž smýšlel ve všem vždy mírně pravil: „V té stránce nedal bych Machometovi úplně za nepravdu. K tomu zákazu měl nepochybně dobré příčiny. Pro turky a — nebudete-li mi to za zlé mít! — pro tak surový národ, jak turci tehdá byli, zdá se mi být zákaz takový velmi prospěšný. Ach, víno a jiné silné nápoje nestřídmě požity, způsobily už často neštěstí. Mnohý piják připravil se o jmění, zdraví a živobytí. Opilost zavedla také mnoho lidí k nejošklivějším činům, i dokonce k vraždám. Ovšem by nemělo být potřeba zevnitřního nucení, neobmezené záповědi. U lidí, kteří nabyli rozumu a poznání pravdy, a kteří se mohou sami přemoci, byl by takový zákaz nepotřebný, ba velmi krutý. Avšak pijákovi, jenž se neumí zdržeti, nemohl bych dát lepší rady, nežli aby se odřekl vína a

podobných nápojů, a aby do vinárny anebo kořalny ani nechodil.“ — „Nu, nu,“ podotknul k tomu Lucius, „pro vás byla by taková rada zajisté docela zbytečná.“ I chtěl mu ještě nalít. Antonius však přikryl dlaní skleničku řka: „Mám dost. Vám však přátelé nechci bránit, vyprázdniti tuto lahvici. Tu druhou a třetí tamhle nech ale milý Luciuse odnesti zas do sklepa.“ Na mnoho domlouvání musil si však Antonius dát ještě s půl skleničkou říct. Vypili tu lahvici, a Abdalach, poněvadž vína ještě nikdy nepil a zvyklý mu nebyl rozveselil se velmi po té trošce vína.

Částka dvadecátá třetí.

Ohlednutí.

„Nyní,“ pravil Antonius, „dovolte mi ještě opravdové slovo. Za svého živobytí vzal jsem si na práci, přemýšleti o cestách řízení Božího. Protož jsem rozjímal také o našem příběhu velmi mnoho. Poslyšte pak co jsem vyvedl. Začnu sám od sebe.“

„Jakožto mladý študující vstoupil jsem do řádu, ježž svatý František, tento zázračně osvěcený muž, založil — do řádu toho, kterýž, jak myslím, zajisté mnoho dobrého působí a mnoho duší ku Kristu Pánu přivádí. Na počátku však nechtělo se mi to líbit, že mi v klášteře zahra-

dnickou práci uložili. Toužil jsem po něčem vyšším. Byl bych raději vzdělával zahradu Boží, vinici Páně. Hořel jsem žádostí, obracet pohany na víru. Konečně byla žádost moje poněkud vyplněna. Vyslán jsem byl kázat evangelium v oněch krajinách na hranicích uherských, kde byl tak velký nedůstatek duchovních. Turci však mě zajali a odvedli do otroctví. To jsem považoval za největší neštěstí života svého. Avšak jak dobré to bylo, že jsem se od výborného zahradníka klášterního zahradnictví naučil! Z toho pošlo, že se mnou zacházeli turci o mnoho mírněji, než s jinými otroky. To však bylo to nejmenší. Umění mé, pěstovati květiny a štěpovati stromy, bylo příčinou, že jsem si mohl vzít na starost a opatření dvě krásnější květiny, dva nadějně stromečky — ony dva líbezné chlapečky. Ano, jen jako zahradníkovi bylo mi možno, přijíti do paláce bašova, aniž by to bylo někomu nápadné a stát se učitelem v náboženství této výborné paní a později i manžela jejího. Ach, jakž bych se byl tenkrát, když jsem v klášterní zahradě často dosti mrzutě nůž zahradnický anebo rýč do ruky brával, jakž bych se byl jenom nadáti mohl, že právě to jsou ony nástroje, jimiž já bídný člověk tak daleko to přivedu, že budu bašu, přemocného náměstníka sultánova a velitele mocných vojsk, vyučovati v křesťanském náboženství. Tak zázračné jsou cesty Boží; tak divotvorně umí Bůh skrovnými prostředky velkého cíle dosáhnouti.“

„Ty, milý Luciuse měl jsi velký zármutek, když ti byly milé děti ukradeny. Jak truchlivé bylo ti to, když jsi byl sám zajatý a na otrockém trhu na prodej vystavený. Avšak právě tam našel jsi zase ztracené děti. Pouta otrocká byla ti sejmuta! V paláci bašovu seznali jsme se a spojili nejkrásnější svazek — svazek opravdového, křesťanského přátelství. Laskavá dobroditelka tvých ubohých dětí stala se také dobroditelkou otcovou. Ztrávili jsme tam blažené dni. Ovšem přišlo na tebe ještě velké utrpení. Byl jsi vržen do hrozného žaláře; stál jsi už na popravišti; meč usmrcející byl už na tebe napřažený! Tvýma dětma zachránil tě Pán Bůh. Jakkoli velké utrpení tvé bylo; ještě větší byla tvá radost a je posud ještě. Bůh v jámu uvádí a zase z ní vyvádí. V pravé okamžik umí pomoci. Těm, jenž Ho milují, slouží vsecky věci k dobrému!“

„A vy, synové moji, vy milovaní blížencečkové! — což mám říci vám? Na vás a vámi učinil Bůh velké věci. Dal vám tak velkou podobnost; dal vám postavu líbeznou a ve všem zcela stejnou, kteráž oči všech lidí k sobě vábila a srdce jejich vám naklonila. Nežli jste byli do domu obchodníka v otrocích přivedeni, byl mě poslal Pán už napřed, abych se tam v oné krásné zahradě stal vaším učitelem v náboženství, a naučil vás Boha a Ježíše Krista lépe znát. A kdo to tak zřídil, aby Elmína, velká ta přítelkyně dítek žádných dětí neměla, aby právě v tom oka-

mžení, když vás obchodník v otrocích na trhu prodati chtěl, zrovna k oknu přistoupila a aby ji to velice pohnulo, když jste se tak bolestně plačíc rozloučiti měli — a konečně aby se stala druhou matkou opuštěných dětí? Všecko to stalo se řízením Božím. Když měl být otec váš odpraven, dal vám Bůh srdce a ochotnosti, že jste prosili, abyste byli odpraveni s ním. On vám vložil do ust pravá slova. Pohled na vás, prosby vaše dětinské — na všecko to však jasný paprslek s hůry — to pohnulo srdce mocného velitele, dalo mu nabyti tak velkého blaha, a nám všem připravilo nevýslovnou radost!“

„Tak jest!“ pravil konečně Antonius hluboce pohnutý s rukama sepnutýma a očima jiskrnýma: „Ty velký, všemohoucí, milosrdný Bože, jenž jsi stvořil nebe i zemi a sčítl všecky vlasy naše, jenž řídíš celý svět a spravuješ všecky věci; Ty, bez Jehož vědomí a vůle nepadne ptáček se střechy a vlásek s hlavy naší — Tys to dopustil, aby synové tito z otcovského domu odvedeni byli a do vzdálené země přišli. Nedostali se tam úskokem onoho zlosyna, nýbrž Tvým ustanovením; on sám, aniž o tom co věděl anebo toho chtěl, musil k tomu přispěti, aby se Tvá vůle vyplnila! Z nejmoudřejších, nejlaskavějších ohledů rozloučil jsi otce a dítky, abys nás tu všecky spojil u víře v Tebe a v Toho, jehož jsi poslal pro naše spasení na tento svět Ježíše Krista. Budiž Tobě vroucí, nevyslovné, věčné díkůčinění! O propůjč, abychme

zůstali všickni u víře a lásce, jedno srdce, jedna duše! abychme Tobě někdy v nebi věčně díky vzdávati mohli! Budiž Tobě děkování, velebení, čest, chvála a sláva až na věky věkův!“

Všickni měli sepnuté ruce, a každé slovo ozývalo se i v srdcích jejich. Plni nábožnosti a se slzami v očích řekli všickni: „amen.“ Víc nemohli vyřknouti pro vnitřní pohnutí. Ústa nemohla vysloviti, co cítilo srdce. Mlčky rozešli a odebrali se na odpočinutí.

Částka dvadcatá čtvrtá.

Slavnost na poděkování.

Následujícího jitra vstali všickni velmi časně. Radost jim nedala déle spát. Shromáždili se v sále, do něhož se skvěla čistá ranní obloha a zvěstovala nejkrásnější jarní den. Modlitbu svou k Bohu vzdali jakožto ranní oběť. Na to šli ven pod širé nebe, aby užili jarního povětří i vůně květín, a aby spatřili vycházení slunce. Nemluvě přecházel Abdalach a skoumavým okem díval se po krajině. „Proč se díváš na všecko tak příliš bystře?“ ptala se Elmína. „Líbí se ti ta selská chalupa tam naproti tak tuze, že na ni tak pozorně hledíš?“ „Chalupa se mi nelíbí,“ odpověděl manžel, „ale místo, na kterém stojí.“ I zavolal si Luciusa, jenž právě květiny své příteli Antoniovi okazo-

val, a pravil mu: „To stavení hodlám koupit. Sedlákovi, jenž tam přebývá, dám tolik za ně, aby si mohl jinde vystavěti nové a mnohém lepší. Starou tu chalupu na spadnutí dám strhnout a zrovna proti tvému domu dám si vystavět příbytek. Pak budeme sousedé. Jen ten krásný, velký trávník s květnatými záhonky a košatými stromy ovocními bude pak ležet mezi námi a tuším že zachováme dobré sousedstvo. Můj dům ať je zrovna takový jako tvůj; obě stavení mají si býti tak podobny jako synové tvoji. Až my stárnoucí lidé jednou oči zavřeme, budiž přepuštěn dům ten synům tvým, těmto mladým mužům a jich budoucím rodinám. Myslím, že jim nepřijde zatěžko vybrati si po jednom těchto docela stejných domů, a oni budou také nejlepší sousedé.

Co Abdalach řekl, to se v budoucích časech vyplnilo. Ještě před obědem navštívila celá společnost pana faráře v sídle. Nalezli ho v malé jeho zahrádce. Starý ten pán přivítal Abdalacha a Elmínu velmi přívětivě a uctivě. S Antoniem byl však hnedky důvěrnější a potřásl mu srdečně rukou. Když společnost u něho malou chvíli pobyla, pravil pak Lucius: „Velební pánové budou si mět jistě mnoho co pověditi, co není pro světské lidi. Tedy odejděme. Pan farář je však dnes k obědu mým hostem.“

Odešli; Antonius však zůstal a pravil panu faráři: „Pan Lucius má skutečně pravdu. Prosil bych o dvě věci. Lucius dostane ještě dnes více

hosti, pro něž bude mít sotva místa; pro mne hodí se lépe, abych přebýval v kněžském příbytku. Protož bych prosil jen o malou komůrečku, kde bych mohl být samotén. Druhá prosba záleží v tomto: Ten vznešený turek a manželka jeho a všickni turci a turkyně, jenž s nimi přicházejí, jsou teď křesťané. Zejtra půjdou všickni do kostela — a tu by se snad hodilo, připravit v kostele malou slavnost na poděkování.“ — „Nejen malou, nýbrž velkou slavnost na poděkování a k slávě Boží připravíme,“ zvolal pan farář, „tak velkou jak jen zde možno! Ovšem, ovšem, dnes je už sobota a zejtra neděle; to je velmi na krátce. Avšak já, pan učitel a kostelník učiníme seč budeme. Nejpotřebnější při tom je slavná velká mše svatá!“ I pozval Antonia, aby ji sloužil, kterýž to slíbil a poručil se. Pan farář poslal však pro pana učitele a pro kostelníka, aby s nimi umluvil, čeho k té slavnosti potřeba.

Večer byly u Luciusa nové radosti, nové laskavé vítání. Průvodcové Abdalachovi a Elmíniny, samí křesťanští přátelé, přišli. Setník Omar s dvěma služebníky byli na jízdecko a ještě po turecku oblečení. Cerína, Arma a ještě dvě služky v uherském kroji seděly v těžkém pocestním kočáře Abdalachovu, za nímž dva ještě těžší vozy s nákladem následovaly. Abdalach byl onen lehký vozejk toliko najmul, jen aby přijel v určitý večer. Následujícího jitra šli všickni do kostela. Celá obec byla už velmi časně shromážděna;

slyšeliť lide jací vznešení hosté přijeli. „Baša,“ pravilo se mezi lidem, „manželka a čeládka jeho, samí turci, stali se křesťany! To je velký div!“ Pan farář v nejlepším svém pluvíálu podal Abdalachovi a Elmíně u vchodu do chrámu Páně svěcenou vodu dle starého obyčeje. „To je,“ pravil Antonius vedle pana faráře stojící, „k upamatování na naše první vejítí do kostela, na vodu křestnou a slib na křtu svatém učiněný. Kdykoli do kostela vstupujeme, máme vždy obnoviti předsevzetí, že chceme všecko držeti, co jsme na křtu svatém slíbili, a že chceme nový, Bohu zasvěcený život vésti.“ Vesnický kostelíček byl ozdoben májemi a oltář kvítím. Spasitel na kříži ze stříbra a šest hořících svíček v stříbrných svícnech stálo na oltáři. Krásný, velký obraz byl oltáři na velkou ozdobu, a po čistých bílých stěnách visely též pěkné obrazy. Lucius byl dal už dříve kostelíček znova vystavěti, a nebožka paní jeho naložila tak mnoho na jeho ozdobu. Elmína se po divéním na několik okamžení zastavila a dívala se po kostele. Mimo onen pokoj doma, kterýž byl zřízen za kapli domácí, neviděla ještě křesťanského kostela. „Tak vyhlížejí všecky křesťanské kostely,“ pravil jí Lucius, „jen že jsou hlavní chrámy Páně ve velkých městech mnohém skvošnější, avšak jsou v hlavních věcech podobny tomuto kostelu.“ Byliť toho času všecky křesťanské kostely v Uhřích ještě vesměs katolické. Pan farář vedl Abdalacha, Elmínu a Luciusa k stolicí,

kteráž červeným suknem potažena před oltářem stála. Antonius odebral se zatím do sakristie. Teď vystoupil v skvostném, zlatem ozdobeném ornátě ze sakristie. Timoteus a Filemon kráčeli před ním, kladouce si za čest, přisluhovati u oltáře jakožto ministranti. Kadidlo bylo dáno do kaditelnice a líbezně zavánějící kouř vystupoval vzhůru. „Tak,“ řekl při tom Lucius, „má vystupovati i modlitba naše k nebesům.“

Když počal duchovní mši svatou u oltáře, zavzněla krásná hudba i zpěv, a lid se modlil potichu. Pak zpíval duchovní u oltáře a zase počala hudba a zpěv a tak to šlo střídavě. Elmína, Abdalach a všickni přítomní byli plni nábožnosti. Ku konci zazpíval duchovní „Te deum laudamus“ — Tě Boha chválíme — a slavně zpívala celá osada překrásný chvalozpěv s hlučnou, krásnou hudbou. Když bylo po službách Božích a naši přátelé z chrámu Páně vyšli, pravil Abdalach: „Celý náš budoucí život budiž ustavičný, ač jen tichý chvalozpěv: *O Bože, Tebe chválíme a velebíme!*“

Svatý Týden **před velikonocí**

obsahující všechny modlitby a obřadů vyjasnění
dle předpisů církve svaté římské katolické.

Od St. Woborníka,

převora řádu kazatelského v Holomouci.

Druhé poopravené vydání. Za 54 kr.

Pavel a Virginia.

Z francouzského *Bernardina de Saint-Pierre*
přeložil *P. O.*

Druhé vydání.

Skvostně vázaná se zlatou ořízkou a čtyřmi v oceli
rytými obrázky za 96 kr. v obálce s jedním
obrázkem za 42 kr.

Podivné příhody Sibirských dobrodruhů, *cestujících na ledné moře.*

Podle německého vzdělal **F. S. Kodým.**

Za 16 kr.

Spisy tyto vycházejí ve svazečkách šestiarcho-
vých, a každý svazeček obsahuje buď jednu delší
nebo dvě kratší povídky.

Svazečky vycházejí v krátkých lhůtách.

V tisku se právě nachází svazek *desátý*.

Cena 22 n. kr.

Schmid, Christoph <<von>>,

Veskery spisy (Sammtl. Schriften, Nach der letzten Original-Ausgabe ü
bersetzt von Jos. Pecírka)

Bd.: I

Prag 1859

XPaed.pr. 3085-9

urn:nbn:de:bvb:12-bsb10761041-3